

Geweld hoort nergens thuis

Vijfde voortgangsrapportage over
het programma Geweld hoort nergens thuis

December 2020

Een nationaal meerjarenprogramma in opdracht van de ministeries van VWS en JenV en de VNG

Inhoud

Managementsamenvatting	3
1 Inleiding	9
1.1 Volgen van de voortgang	9
1.2 Stimuleren en leren	9
1.3 Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT	10
1.4 COVID-19	12
1.5 Borging	13
2 Impactmonitor en onderzoeksprogramma	14
3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	17
3.1 Bespreekbaar maken	17
3.2 Implementatie verbeterde meldcode	21
3.3 Veilig Thuis versterken	23
3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken	26
4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	27
4.1 Visie gefaseerde ketenzorg	27
4.2 Lokale (wijk)teams versterken	29
4.3 MDA++	31
4.4 Trauma	32
4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren	34
4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak	36
4.7 Sociale steun aan kinderen	41
5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen	43
5.1 Slachtoffers seksueel geweld	43
5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel	46
5.3 Slachtoffers schadelijke praktijken	46
5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	46
5.5 Complexe scheidingen	47
5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling	48
6 Regionale aanpak	50
6.1 Regiovisie / regionaal plan van aanpak	50
6.2 Integrale sturing	50
Bijlage 1 Regio-indeling GHNT	53
Bijlage 2 Overzicht projecten projectenpool GHNT 2019 en experimenten vrouwenopvang	54
Bijlage 3 Projectenpool 'Van-Denken-naar-Doen' 2020-2021: indeling op thema	55

Managementsamenvatting

Voor u ligt de vijfde voortgangsrapportage van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT). In deze rapportage gaat het programma in op de inspanningen en resultaten van het afgelopen jaar, en op de prioriteiten voor de komende periode. Dit is gebaseerd op de informatie die verkregen is in rondetafelgesprekken in de 28 GHNT-regio's en op de inspanningen van het programmateam GHNT, het ministerie van VWS, het ministerie van JenV en de VNG.

De voortgangsrapportage maakt zichtbaar dat de regio's – ondersteund door het programma in de vorm van landelijk ontwikkelde instrumenten, financiering voor regionaal projectleiders en middelen vanuit de projectenpool 'Van-Denken-naar-Doen' – in de afgelopen jaren forse inspanningen hebben geleverd als het gaat om het versterken van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De effecten daarvan worden zichtbaar, onder andere in de resultaten van het onderzoek dat het Verwey Jonker Instituut heeft gedaan naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze resultaten zijn ook opgenomen in de impactmonitor huiselijk geweld en kindermishandeling (zie ook hoofdstuk 2).

Uit het onderzoek blijkt dat er waardevolle resultaten zijn geboekt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In een periode van anderhalf jaar is het geweld in de gevolgde gezinnen duidelijk afgenomen. Dit is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de resultaten van een vergelijkbaar onderzoek in de vier grote steden van zes jaar eerder, waaruit bleek dat in geen van de gezinnen het geweld was afgenomen. Tegelijkertijd constateren de onderzoekers dat in meer dan de helft van de gevolgde gezinnen nog steeds sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. Dit laat zien hoe belangrijk het is om blijvend in te zetten op het versterken van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het onderzoek laat ook zien wat werkende elementen zijn om geweld in gezinnen en huishoudens te doen afnemen en/of stoppen. Deze elementen sluiten aan op de prioritaire thema's van het programma GHNT. Zo wordt door de onderzoekers in de praktijk veel handelingsverlegenheid geconstateerd op het lokale niveau. Professionals weten vaak niet hoe ze het thema van huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen en moeten bespreken en hoe concrete afspraken rond de veiligheid moeten worden gemaakt. Training en ondersteuning van deze professionals is volgens de onderzoekers noodzakelijk om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt. Uit de rondetafelgesprekken en de aanvragen voor de projectenpool 'Van-Denken-naar-Doen 2020-2021' komt naar voren dat bijna alle regio zich hier bewust van zijn en investeren in het versterken van hun lokale (wijk)teams op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling en het verbeteren van de samenwerking tussen Veilig Thuis en lokale (wijk)teams. Om professionals in het lokale veld te ondersteunen bij het maken van concrete afspraken met gezinnen en/of huishoudens over de veiligheid, werken politie en justitie vanuit de afstemming tussen zorg en straf aan een beter inzicht in en gebruik van de justitiële interventies als de (acute) situatie daar om vraagt.

Ook wordt in de meeste regio's gewerkt aan het inrichten van een MDA++. De resultaten van het onderzoek van het Verwey Jonker Instituut laten zien dat het geweld sterker afneemt of stopt in die gezinnen, die hulp of ondersteuning hebben ontvangen van instellingen die gespecialiseerd zijn in de aanpak van huiselijk geweld, zoals MDA++. Het inrichten van een dergelijke multidisciplinaire, systeemgerichte samenwerking over de grenzen van domeinen heen blijkt echter ingewikkeld, zowel het inrichten van de samenwerking op uitvoeringsniveau als het organiseren van het bestuurlijk draagvlak vraagt veel tijd. De MDA++ pilots die in veel regio's worden uitgevoerd, worden de komende periode door de regio's voortgezet. Met bijdragen vanuit de projectenpool GHNT (2019 en 2020-2021), het beschikbaar stellen van een expertpool MDA++ en het periodiek organiseren van een MDA++ platform ondersteunt het programmateam GHNT ook in 2021 de verdere implementatie van MDA++ in de regio's.

Uit het onderzoek van het Verwey Jonker Instituut blijkt ook dat de aandacht voor en de focus op veiligheid in het gezin een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle aanpak is. Dit vormt de kern van het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg, die uitgaat van een gezamenlijke verantwoordelijkheid

voor de veiligheid in een gezin/huishouden¹ Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat het werken volgens deze visie nog niet overal vanzelfsprekend is. Dit heeft onder andere te maken met de verschillende beelden die er bestaan bij het begrip 'onveiligheid', het ongemak dat ook professionals hebben bij het benoemen ervan en de veronderstelling dat alleen gespecialiseerde instellingen een rol hebben bij het aanpakken van deze onveiligheid. Om het werken volgens de visie verder te implementeren en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de veiligheid te versterken zijn volgens de regio's dan ook nog forse stappen nodig. In de komende anderhalf jaar zetten zij hierop in, onder andere ondersteund door de projectenpool GHNT 2020-2021.

Regio's geven daarnaast aan behoefte te hebben aan het uitbreiden van de sturingsinformatie naar het brede terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat aard, omvang en de effecten van inspanningen zichtbaar worden. Ook is dit een belangrijke voorwaarde om te komen tot integrale sturing in regio's. Op dat punt zien we dat veel regio's stappen vooruitzetten. Relevante en actuele informatie is cruciaal voor effectieve sturing, maar nog niet altijd beschikbaar. Regio's zoeken hiervoor zelf naar oplossingen. De doorvertaling van de landelijke impactmonitor naar regionale en lokale gegevens zal hierbij helpen. De impactmonitor is aangevuld met nieuwe indicatoren en zal ook de komende jaren nog worden uitgebreid.

COVID-19

De uitbraak van COVID-19 heeft nog steeds een groot effect op de Nederlandse samenleving. De verwachting was dat het aantal gevallen van huiselijk geweld zou toenemen, omdat door de maatregelen om COVID-19 te bestrijden spanningen thuis zouden kunnen ontstaan of verergeren. Om deze reden is op tal van manieren aandacht gevraagd voor deze problematiek, en is geïnvesteerd in de samenwerking tussen onder andere gemeenten, scholen en Veilig Thuis. Het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVT) geeft voorsnog aan geen significante stijging te zien van het aantal adviesvragen of meldingen als gevolg van COVID-19. Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut naar de effecten van de COVID-19-maatregelen bij gezinnen waar al geweld speelt, komt naar voren dat het geweld in deze gezinnen niet lijkt te zijn toegenomen tijdens COVID-19.² Via ZonMw voert het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) een onderzoek uit naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld ten tijde van COVID-19. Dit onderzoek heeft een looptijd van twee jaar.

Naast de impact op gezinnen en huishoudens zelf, heeft COVID-19 ook gevolgen voor het tempo waarin regio's, gemeenten en uitvoeringsorganisaties hun aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling versterken. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat in vrijwel alle regio's bijeenkomsten en trainingen uitgesteld zijn en dat projecten en bestuurlijke besluitvorming vertraging oplopen.

COVID-19 heeft echter niet alleen negatieve gevolgen voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uit de rondetafelgesprekken komen ook signalen dat er effecten zijn die de moeite waard zijn om vast te houden, onder andere de toegenomen publieke aandacht voor het thema huiselijk geweld en kindermishandeling, de verbetering van de samenwerking tussen de betrokken partijen en andere manieren om (potentiële) slachtoffers te bereiken, zoals de chatfunctie van Veilig Thuis.

Gedurende de looptijd van het programma GHNT is het aantal meldingen bij en adviesvragen aan Veilig Thuis toegenomen, wat bijdraagt aan de ambitie om geweld eerder en beter in beeld te krijgen. Maar eigenlijk is het al te laat als er gemeld moet worden. Hiervoor zijn er al signalen over gezinnen en huishoudens dat het niet goed gaat, of worstelen ouders of partners met gevoelens van onmacht over de opvoeding of hun relatie. Het normaliseren van het gesprek hierover in de samenleving kan een belangrijke bijdrage leveren aan het eerder en beter interveniëren. De toegenomen publieke aandacht

¹ 'Kwestie van een lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?', Verwey Jonker Instituut, 2020.

² Kwetsbare gezinnen in tijden van Corona, M. Steketee ea juni 2020.

tijdens COVID-19 draagt hieraan bij. Het programma GHNT is daarnaast in november gestart met de rondreizende expositie “WIJ...doorbreken de cirkel van geweld”, waarmee regio’s worden gefaciliteerd om het thema huiselijk geweld en kindermishandeling beter bespreekbaar te maken.

Een lange adem is noodzakelijk

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er nadrukkelijk één van de lange adem. Het is positief om te zien dat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld komen. En ook de resultaten van de inspanningen op lokaal, regionaal en landelijk niveau van de afgelopen jaren op het stoppen en duurzaam oplossen van geweld worden steeds meer zichtbaar. Hier is in de afgelopen jaren door alle betrokken organisaties en professionals hard aan gewerkt.

Om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam te versterken en daarmee daadwerkelijk het verschil te maken in het leven van hen die huiselijk geweld en kindermishandeling ervaren, is het van groot belang dat de hiervoor ingezette acties ook na afloop van het programma GHNT de benodigde aandacht en ondersteuning blijven krijgen, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau. Het programmateam GHNT brengt in kaart wat er hiervoor nodig is en is hierover in gesprek met de opdrachtgevers en de leden van de stuurgroep van het programma GHNT. Met name het versterken van lokale (wijk)teams, het implementeren van de visie gefaseerde ketenzorg en het inrichten van een trauma-aanpak vragen ook in de komende jaren nadrukkelijk om aandacht. Hierbij is het noodzakelijk om oog te hebben voor belemmeringen die in de rondetafelgesprekken naar voren zijn gebracht, waaronder de druk die door verschillende ketenpartners wordt ervaren (onder andere door tekorten aan voldoende gekwalificeerd personeel, langere doorlooptijden dan de wettelijke termijnen en de stapeling van programma’s waarmee zij worden geconfronteerd), de complexiteit van het financieren van een systeemgerichte aanpak (gericht op het hele gezin of alle betrokkenen) en de ervaren druk op jeugd- en Wmo-budgetten.

Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
Bespreekbaar maken	<ul style="list-style-type: none"> • Publiekscampagne ‘Het houdt niet op, totdat je iets doet’ • Uitbreiding publiekscampagne met ouderenmishandeling • Publiekscampagne aangepast aan COVID-19 ‘Ik doe iets tegen huiselijk geweld’ (228.000 bezoekers tussen 25 april en 22 september) • One-pager spanningen thuis COVID-19 • Hackaton Stop Kindermishandeling • Inhoudelijk kader ‘Ieder kind geïnformeerd’ is ontwikkeld • Invoering codewoord ‘Masker 19’ bij apotheken • Acties en instrumenten gerelateerd aan COVID-19 	<ul style="list-style-type: none"> • Project ‘WIJ... doorbreken de cirkel van geweld’ • Drie pilots project ‘Ieder kind geïnformeerd’ • Tweede deel publiekscampagne ‘Ik doe iets tegen huiselijk geweld’ 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling regionale vertaling publiekscampagne

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
Implementatie verbeterde meldcode	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeterde meldcode in werking getreden • Afwegingskaders beroepsgroepen • Taakprofiel aandachtsfunctionaris LVAK • E-learning verbeterde meldcode • Algemene meldcode-app Rijksoverheid • App Kinderopvang • App Onderwijs • Onderzoek naar aantal aandachtsfunctionarissen • Onderzoek naar volumegroei meldingen en adviezen VT • Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen • Handelingskader kindermishandeling en huiselijk geweld voor onderwijs • Campagne KindCentraal • Wetsevaluatie verplichte meldcode en VIR • Onderzoek naar aandachtsfunctionarissen • Ontwikkeling online cursussen gebruik verbeterde meldcode 	<ul style="list-style-type: none"> • Meldcodetour 	
Veilig Thuis versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Werkwijze VT geüniformeerd via nieuw handelingsprotocol • Radarfunctie VT ingericht • Versterken van de samenwerking met de beroepsgroepen van de meldcode • Verbeteren gegevensuitwisseling politie – Veilig Thuis • Geautomatiseerd delen uitkomsten SASH met Veilig Thuis • Onderzoek samenwerkingsafspraken Veilig Thuis – lokale (wijk)teams 	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling werkwijze Veilig Thuis 2020 • Chatfunctie Veilig Thuis • Doorontwikkeling verbeteren gegevensuitwisseling politie – Veilig Thuis • Deskundigheidsbevordering politie en Veilig Thuis op gebied huiselijk geweld en kindermishandeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Meerjaren Thema-agenda Veilig Thuis • Voorbereiding tweejarige opleiding tot vertrouwensarts
Forensisch medische expertise voor kinderen versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Landelijk handelingskader en de bijbehorende samenwerkingsafspraken en kwaliteitsstandaarden 	<ul style="list-style-type: none"> • Implementatie samenwerkingsafspraken uit het handelingskader 	

Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
Visie gefaseerde ketenzorg	<ul style="list-style-type: none"> • Operationaliseren visie gefaseerde ketenzorg • Aanbieden masterclass visie gefaseerde ketenzorg voor regionaal projectleiders en contactambtenaren centrumgemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitdragen visie gefaseerde ketenzorg • Masterclasses en webinars 	<ul style="list-style-type: none"> • Organiseren regionale bestuurlijke bijeenkomsten
Lokale (wijk) teams versterken	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten vastgesteld door VNG • Zelfscan-instrument • Signaleringsinstrument huiselijk geweld/ kindermishandeling • Informatiebox voor gemeenten • Inrichting expertpool versterken lokale teams 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen gemeenten bij versterken lokale (wijk) teams (i.s.m. Programma Zorg voor de Jeugd) • Beproeven signaleringsinstrument 	<ul style="list-style-type: none"> • Beschikbaar stellen expertpool versterken lokale teams

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
MDA++	<ul style="list-style-type: none"> • Start pilots centra onder 1 dak • Start monitoring pilots centra onder 1 dak • Bouwstenen MDA++ gereed 	<ul style="list-style-type: none"> • Expertpool MDA++ • Ondersteunen regio's bij inrichten MDA++ • Action learning centra onder 1 dak 	
Trauma-screening en passende hulp	<ul style="list-style-type: none"> • Expertsessies en lessons learned opgehaald in regio's • Routekaart naar meer traumasensitieve professionals • Animatie trauma opgeleverd en verspreid • Handreiking inbedden traumasensitiviteit • Handreiking traumasensitief werken binnen de visie gefaseerde ketenzorg 	<ul style="list-style-type: none"> • Project trauma-aanpak • Ontwikkeling overzicht traumascreening: afwegingen en instrument 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking voorstellen trauma-aanpak met Valente, Landelijk Netwerk Veilig Thuis en Raad voor de Kinderbescherming
Opvang en ondersteuning verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> • Klantreis Vrouwenopvang • Aanstellen projectleider aanbevelingen Vrouwenopvang • Onderzoek bedden bedoeld voor crisisopvang • Pilot Sociale Verzekeringsbank (SVB), Belastingdienst en Moviera m.b.t. kinderbijslag en kindgebondenbudget • Onderzoek capaciteit noodbedden vrouwenopvang 	<ul style="list-style-type: none"> • Experimenten vrouwenopvang • Vervolg aanbevelingen vrouwenopvang 	
Plegeraanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Tweede pilot spreekuur huiselijk geweld in Oost-Brabant • Tweede evaluatie spreekuren huiselijk geweld (inclusief randvoorwaarden landelijke uitrol) • Verkenning aansluiting ZSM en VT • Onderzoek naar huisverbod met de G4 • Businesscase spreekuren huiselijk geweld • Wet aanpassing actuele delictvormen (per 1/1/2020) 	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren actieoverleg • Onderzoek impact aansluiten VT op ZSM • Deskundigheidsbevordering medewerkers op ZSM-locaties over huiselijk geweld en informatiedeling • Ontwikkeling toolkit 'samen op in acuut' (incl. beproeven in regio's) • Ontwikkeling situatieplaat en interventiepalet • Werksessies inzet tijdelijk huisverbod • Gezamenlijke training aanpak ex-partner stalking • Aanpassing aanwijzingen en richtlijnen Openbaar Ministerie ten aanzien van ex-partner stalking • Uitvoeren plan van aanpak contact- en locatieverboden • Verkenning plegeraanbod in vrijwillig kader voor gemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvorming over aansluiten VT op ZSM • Besluitvorming uitbreiding spreekuur huiselijk geweld • Bouwstenen inrichten plegeraanbod in vrijwillig kader voor gemeenten • Bestuurlijke tafel inzet huisverbod
Sociale steun voor kinderen	<ul style="list-style-type: none"> • Verdere uitbreiding in Wageningen en Heerlen • Bestuurlijk gesprek over wijze waarop sociale steun aan kinderen na een (acute) geweldssituatie vormgegeven kan worden 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding en uitvoering pilots in verschillende regio's • Verkenning vervolgstappen VNG, nationale politie, Landelijk Netwerk Veilig Thuis en PO-Raad 	

Actielijn 3: Specifieke groepen

Onderwerp	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
Seksueel geweld	<ul style="list-style-type: none"> Tijdelijke regeling vergoeding eigen risico CSG Onderzoek slachtoffers online seksueel geweld Vlogs seksueel misbruik bij kinderen Eerste fase campagne vergroten meldingsbereidheid van slachtoffers (incl. effectmeting) Onderzoek seksueel grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> Tweede fase campagne vergroten meldingsbereidheid van slachtoffers Pilot vergoeding eigen risico CSG (incl. onderzoek) 	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteunen regio's bij vormgeven aanpak seksueel geweld Maatregelenpakket OCW ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs
Schadelijke praktijken	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen landelijke actieagenda Extra middelen Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating Aanpassing standpunt NVOG maagdenvlieshersteloperaties 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering landelijke actieagenda Vorming landelijk expertiseknooppunt schadelijke praktijken Onderzoek naar omvang vrouwelijke genitale verminking 	<ul style="list-style-type: none"> Opzetten campagne en ontwikkeling voorlichtingsmateriaal schadelijke praktijken
Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	<ul style="list-style-type: none"> Kosten/baten-analyse Buitenshuis-project Implementatie kindcheck GGZ 	<ul style="list-style-type: none"> Buitenshuis-project Implementatie kindcheck forensische klinieken 	
Ouderenmishandeling	<ul style="list-style-type: none"> Handreiking ouderenmishandeling artsen gepubliceerd Uitbreiding lokale allianties financieel misbruik Twee oplagen informatieboxen voor ouderen verspreid Leidraad Veilige zorgrelatie geactualiseerd Ontwikkeling risicoprofielen kwetsbare ouderen E-learning signalering ouderenmishandeling Publiekscampagne specifiek gericht op ouderenmishandeling 	<ul style="list-style-type: none"> Vorbereidingen wetstraject wettelijke verplichting Waarschuwingsregister Zorg & Welzijn Ontwikkeling kader aanpak ouderenmishandeling 	

Regionale aanpak

Onderwerp	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Aanvullende acties 1 ^e helft 2021
Integrale sturing	<ul style="list-style-type: none"> Handreiking inrichten integrale sturing 	<ul style="list-style-type: none"> Drie regionale experimenten 'regiovisie Zorg + Veiligheid' 	
Regiovisie	<ul style="list-style-type: none"> 22 regio's beschikken over een actuele regiovisie 	<ul style="list-style-type: none"> In zes regio's is een nieuwe regiovisie in voorbereiding 	
Projectenpool	<ul style="list-style-type: none"> Start 51 projecten vanuit de projectenpool 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Start 60 projecten vanuit de projectenpool 2020-2021 	

1 Inleiding

Eind april 2018 presenteerden de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT).³ Het programma GHNT kent een doorlooptijd tot en met 2021. Ambitie is huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken.

De gemeenten geven de samenwerking in het kader van het programma GHNT vorm op de schaal van 28 regio's (zie bijlage 1). Iedere regio heeft een regionaal projectleider GHNT aangesteld om uitvoering te geven aan de regionale aanpak. Vanuit het programma GHNT zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de aanstelling van deze regionaal projectleiders.

1.1 Volgen van de voortgang

Deze vijfde voortgangsrapportage geeft de inspanningen weer van het programmteam GHNT, de opdrachtgevers (de ministeries van VWS en JenV en de VNG) en de stand van zaken van de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiertoe zijn in de regio's – grotendeels virtuele – rondetafelgesprekken georganiseerd waarin aan de hand van de actielijnen en bouwstenen van het programma GHNT de voortgang in de regio met betrekking tot hun eigen aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is besproken en in kaart is gebracht. Waar al beschikbaar wordt ook gerefereerd aan concrete (tussen-)resultaten uit projecten die vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2019 zijn gefinancierd.

1.2 Stimuleren en leren

Het programma GHNT omvat drie actielijnen. De drie actielijnen van het programma GHNT bestaan uit verschillende bouwstenen, die op hun beurt weer bestaan uit een groot aantal thema's. Een groot aantal vraagt om uitwerking en uitvoering op regionaal of lokaal niveau. Hiertoe is een regionale aanpak ingericht. Het programmteam GHNT ondersteunt en stimuleert regio's in het behalen van het gewenste niveau op alle bouwstenen en thema's. Het stimuleren van het onderling leren, via informeren, kennisoverdracht of ervaringen uitwisselen is daar een belangrijk onderdeel van.

Projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2019 en 2020-2021

De projectenpool Van-Denken-naar-Doen is onderdeel van de algemene ondersteuning die het programmteam GHNT biedt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2019 ondersteunde het programma GHNT 48 lokale en regionale projecten die een structurele bijdrage leveren aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling financieel. Ook in 2020 en 2021 krijgen gemeenten financiële ondersteuning voor thema's die bijdragen aan de ontwikkelingen in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. De regio's hebben tot 21 augustus 2020 aanvragen kunnen indienen voor projecten die worden uitgevoerd in 2020 en/of 2021. Er is hiervoor ruim vijf miljoen euro beschikbaar gesteld. In totaal worden 60 projecten ondersteund. In bijlage 3 is hiervan een overzicht opgenomen. Het programmteam GHNT houdt via de 28 regionaal projectleiders zicht op de voortgang van de projecten, bevordert het delen van de ervaringen en lerende elementen en stimuleert het duurzaam borgen van de resultaten.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

Dialogsessies + overige uitwisseling

De regionaal projectleiders GHNT wisselen ervaringen, inzichten en dilemma's uit. Drie keer per jaar organiseert het programmteam GHNT (virtuele) dialoogsessies waarin regionaal projectleiders GHNT met elkaar in gesprek gaan. Daarnaast zoeken de regionaal projectleiders GHNT elkaar op om specifieke inhoudelijke thema's te bespreken, al dan niet gefaciliteerd door het programmteam GHNT. Dit betreft bijvoorbeeld (virtuele) bijeenkomsten over MDA++, de pilots centra huiselijk geweld en kindermishandeling en de visie gefaseerde ketenzorg.

GHNT Podcasts

Om de prioriteiten van het programma GHNT te ondersteunen, wordt een serie van tien podcasts gemaakt die een bijdrage leveren aan de verdere implementatie van het programma. Inmiddels zijn er drie podcasts verschenen, één over het programma GHNT, één over het onderwerp oudermishandeling en één over het project 'WIJ...doorbreken de cirkel van geweld'.⁴

1.3 Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT

De spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT adviseert het programmteam GHNT gevraagd en ongevraagd bij de uitvoering van haar werkzaamheden. De leden zijn onder andere actief betrokken bij het vormgeven van de trauma-aanpak, het project Ieder Kind Geïnformeerd, de experimenten in de vrouwenopvang, de publiekscampagne en de werkzaamheden van de commissie Onderzoeksprogramma Geweld Hoort Nergens Thuis. Hierdoor kan de inzet van het programmteam GHNT beter aansluiten op de behoefte van de betrokkenen.

De spiegelgroep heeft in augustus 2020 in samenwerking met Movisie en NJI de concepthandreiking Samen Deskundig opgeleverd.⁵ In deze handreiking worden gemeenten concrete handvatten geboden voor de succesvolle inzet van ervaringsdeskundigen. De handreiking geeft zicht op waarom het inzetten van ervaringsdeskundigheid bijdraagt aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en welke stappen gemeenten kunnen nemen om ervaringsdeskundigheid in te zetten. Ook worden de verschillende manieren beschreven waarop ervaringsdeskundigheid ingezet kan worden en wat hier voor nodig is. De handreiking wordt beproefd in drie pilotregio's en verrijkt met de ervaringen die daar worden opgedaan. Via leertafels gaan vertegenwoordigers van de regio's en ervaringsdeskundigen van de spiegelgroep in gesprek om te leren van elkaars ervaringen. Deze ervaringen worden verwerkt in een nieuwe versie van de handreiking die in juni 2021 gereed zal zijn. Daarnaast kunnen leden van de spiegelgroep voor een beperkt aantal uren regionaal worden ingezet, zodat voor regio's zichtbaar wordt wat de meerwaarde is van het inzetten van ervaringsdeskundigheid bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Regiobeeld

In de GHNT-regio's wordt ervaringsdeskundigheid steeds meer gezien als bron van kennis en wordt ook steeds meer gebruik gemaakt van ervaringsdeskundigheid in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling:

- In zeven van de 28 regio's is de inzet van ervaringsdeskundigheid structureel vormgegeven.
- In zeventien regio's worden ervaringsdeskundigen op ad hoc-basis betrokken. In drie van deze regio's worden stappen gezet om dit op structurele basis te gaan doen.
- In vier regio's wordt momenteel nog geen gebruik gemaakt van ervaringskennis en is dit in voorbereiding.

Het zijn echter vaak tijdelijke pilots of projecten die geen structureel onderdeel uitmaken van de aanpak. De vraag is dan ook hoe deze inzet structureel kan worden gefinancierd en geborgd. In de komende maanden wordt onderzoek gedaan naar de borging en financiering van het project 'De Cirkel is Rond' in West-Brabant. Hier worden sinds 2018 met succes ervaringsdeskundigen ingezet in het hulpverlenings

⁴ <https://anchor.fm/geweld-nergens-thuis/>

⁵ <https://vng.nl/artikelen/spiegelgroep-ervaringsdeskundigen>

proces voor zowel slachtoffers als plegers bij casuïstiek waarbij sprake is van ernstig en structureel huiselijk geweld. Het onderzoek geeft niet alleen antwoord op de vraag hoe de borging en financiering van het project 'De Cirkel is Rond' het beste zou kunnen plaatsvinden, maar maakt ook een vertaalslag naar landelijke lessen, die door andere regio's kunnen worden gebruikt om de inzet van ervaringsdeskundigheid te borgen.

Ervaringsdeskundigheid wordt in de regio's op verschillende manieren ingezet. Dit is met name het geval ten behoeve van bewustwording over en urgentiebesef van de problematiek (in negentien van de 28 regio's) en daarnaast worden lotgenotencontact en beleidsvorming (in respectievelijk tien en elf van de regio's) vaak genoemd. In één regio maakt een ervaringsdeskundige deel uit van het gremium dat verantwoordelijk is voor integrale sturing.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

Zes regio's ontvangen vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 financiële ondersteuning voor projecten die expliciet betrekking hebben op de inzet van ervaringsdeskundigheid bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: ervaringsdeskundigheid

De regio **Gooi en Vechtstreek** gaat ervaringsdeskundigheid inzetten bij Veilig Thuis om enerzijds VT-professionals met eigen ervaringen op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling in staat te stellen deze als ervaringsdeskundige in te zetten en anderzijds om met behulp van ervaringsdeskundigen cliënten te motiveren bij het opnieuw richting geven aan hun leven en het aanpakken daarvan. Een ervaringsdeskundige kan als voorbeeld dienen dat een uitweg mogelijk is waar dit eigenlijk uitzichtloos lijkt. Daarnaast wordt het bestaande Herstelnetwerk – een samenwerkingsverband van gemeenten en uitvoeringsorganisaties, waarin ervaringsdeskundigen worden ingezet op ondersteuning bij maatschappelijk en persoonlijk herstel na ontwrichtende gebeurtenissen – uitgebreid op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit krijgt vorm door deelname van Veilig Thuis en door uitbreiding van het Herstelteam met een ervaringsdeskundige huiselijk geweld en kindermishandeling.

In de regio **West-Brabant** wordt het team ervaringsdeskundigen van 'De Cirkel is Rond' uitgebreid met voormalig plegers. Het kunnen doorbreken van ernstig langdurig geweld, vraagt om het ontwikkelen en uitvoeren in de praktijk van een systemische multidisciplinaire aanpak. In de visie van de regio West-Brabant maakt inzet van ervaringsdeskundigen naast professionals onderdeel uit van een hoopvolle werkwijze om ook plegers te motiveren tot het aanvaarden van hulp. Uitbreiding met ervaringsdeskundige voormalige plegers van het team van 'De Cirkel is Rond' heeft tot doel plegers te motiveren tot het aanvaarden van hulp waardoor de kans op structurele veiligheid in het gezin/huishouden wordt vergroot.

In het project 'Van begrijpen naar durven doen' heerst de gedachte dat specifieke inzet van ervaringskennis uit de eigen regio zeer waardevol zal zijn om een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te realiseren in de regio **Brabant Zuidoost**. Er wordt een pilot uitgevoerd gericht op het beproeven van de meerwaarde van de inzet van ervaringsdeskundigen. In de pilot worden de effecten van de inzet van ervaringsdeskundigen gemeten, geëvalueerd en wordt er een advies geschreven voor de uitrol van de inzet van ervaringsdeskundigheid in de rest van de regio.

De regio's **Alkmaar - West-Friesland** en **Kop van Noord-Holland** richten gezamenlijk een professionele pool van ervaringsdeskundigen in met mensen die hulp hebben ontvangen in, en woonachtig zijn in Noord-Holland Noord. Deze ervaringsdeskundigen 1) worden ingezet tijdens voorlichting of 2) adviseren op het beleid van gemeenten en ketenpartners in de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast zullen zij ingezet worden bij diverse projecten en initiatieven die worden opgezet vanuit het regionale programma Geweld hoort nergens thuis. Het streven is dat door de inzet van ervaringsdeskundigen de hulpverlening beter aansluit bij de leefwereld van de mensen die hulp nodig hebben.

In het project 'Kwaliteit van het lokale veld voorop!' zet de regio **Hart van Brabant** in op het verhogen van de kwaliteit van de inzet van ervaringsdeskundigen, gericht op het geven van advies aan beroepskrachten en het bieden van een luisterend oor aan slachtoffers/plegers van het geweld.

1.4 COVID-19

De uitbraak van COVID-19 heeft nog steeds een groot effect op de Nederlandse samenleving. De verwachting was dat het aantal gevallen van huiselijk geweld zou toenemen, omdat door de maatregelen om COVID-19 te bestrijden spanningen thuis zouden kunnen ontstaan of verergeren. Het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVt) geeft aan geen significante stijging te zien van het aantal adviesvragen of meldingen als gevolg van COVID-19. Het Verwey-Jonker Instituut deed in opdracht van de Augéo Foundation in het voorjaar 2020 onderzoek naar de effecten van de corona-maatregelen bij gezinnen waar al geweld speelt en in opdracht van het ministerie van VWS naar de hulpverlening in die periode.⁶ Uit dit onderzoek komt naar voren dat het geweld in deze gezinnen niet lijkt te zijn toegenomen. Dat neemt niet weg dat de situatie zorgelijk is: in twee derde van deze gezinnen is sprake van geweld, in de helft van de gevallen ernstig. Via ZonMw voert het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) een onderzoek uit naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld ten tijde van COVID-19. Dit onderzoek heeft een looptijd van twee jaar.

In de rondetafelgesprekken is in alle regio's gesproken over de impact van COVID-19 op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. 22 van de 28 regio's geven aan dat dit heeft geleid tot uitstel of zelfs afstel van bijeenkomsten en trainingen, zoals bijvoorbeeld de meldcodetour. In verschillende regio's zijn hierdoor de projecten, die zijn gefinancierd vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2019, vertraagd. Acht van de 28 regio's geven specifiek aan dat er een negatief effect was op het inrichten van MDA++, doordat partners druk waren met de gevolgen van COVID-19 en het inrichten van een dergelijke nieuwe werkwijze om intensieve afstemming vraagt, die moeizamer tot stand komt als dit contact vooral digitaal verloopt. In zes van de 28 regio's konden verschillende initiatieven om huiselijk geweld en kindermishandeling bespreekbaar te maken niet doorgaan, omdat deze niet konden worden uitgevoerd in de 1,5-meter samenleving. In vier van de 28 regio's ten slotte is er vertraging opgetreden in de besluitvorming over de regiovisie.

Regio's geven aan niet alleen negatieve gevolgen te ervaren. Zij geven in de rondetafelgesprekken ook signalen af dat er effecten zijn die ze willen vasthouden. Acht van de 28 regio's geven aan dat er veel meer publieke aandacht is gekomen voor het thema huiselijk geweld en kindermishandeling. Zeven regio's merken op dat de samenwerking tussen de betrokken partijen beter en intensiever is geworden, omdat de lijnen korter waren en de urgentie hoger. Zes van de 28 regio's noemen expliciet de pilot met de chatfunctie van Veilig Thuis (zie paragraaf 3.3) als een innovatie, die volgens hen haar meerwaarde heeft laten zien.

⁶ Kwetsbare gezinnen in tijden van Corona, M. Steketee e.a. juni 2020.

1.5 Borging

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er nadrukkelijk één van de lange adem. Dit vraagt om een continue inspanning. Ook het inrichten van een volwaardig systeemgerichte en multidisciplinaire aanpak overstijgt de duur van het programma GHNT. Dit is terug te zien in de vele regiovisies die in het afgelopen jaar zijn vastgesteld of geactualiseerd. De drie actielijnen en de prioritaire thema's van het programma GHNT zijn veelal in deze nieuwe regiovisies geland. De implementatie van deze regiovisies kent vaak een looptijd tot eind 2023/2024. Het landelijke programma GHNT kent een looptijd tot eind 2021.

Het programmateam GHNT brengt in kaart wat er voor nodig is om de ingezette ontwikkelingen en acties door te zetten, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau en is hierover in gesprek met de opdrachtgevers en de leden van de stuurgroep van het programma GHNT.

2 Impactmonitor en onderzoeksprogramma

Bij deze voortgangsrapportage is de nieuwste versie van de impactmonitor huiselijk geweld en kindermishandeling in rapportvorm bijgevoegd. De monitor biedt op structurele basis inzicht in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en met name de impact ervan. De eerste versie van de monitor is door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in december 2019 uitgebracht. De impactmonitor is ten opzichte van de vorige versie uitgebreid met nieuwe indicatoren en gegevens, onder meer over de prevalentie van huiselijk en seksueel geweld en over het welbevinden van gezinnen waar huiselijk geweld of kindermishandeling heeft gespeeld. Hiervoor is gebruik gemaakt van het in november 2020 verschenen onderzoek 'Kwestie van een lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?' van het Verwey Jonker Instituut.

Online is het dashboard van de impactmonitor⁷ beschikbaar, dat halfjaarlijks wordt geactualiseerd. Hier kunnen regio's informatie vinden over de eigen regio en deze vergelijken met andere regio's. De onafhankelijke commissie Onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis heeft de opzet van de impactmonitor ontwikkeld, omdat het van belang is te weten of de inzet van alle betrokken partners op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling daadwerkelijk bijdraagt aan veiligheid en het duurzaam stoppen van geweld in het leven van hen die het raakt. Het CBS vult de impactmonitor op basis van diverse registratie- en onderzoeksdata.

De onderzoeksadviescommissie werkt de komende periode aan een advies aan de opdrachtgevers voor verdere uitbreiding van de monitor (fase 2). Mede aan de hand van de gegevens uit de impactmonitor kunnen alle betrokken partijen mét elkaar en ván elkaar leren om zo de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld verder te verbeteren. Als onderdeel van de doorontwikkeling van de impactmonitor staat in de periode oktober-november 2020 een subsidieoproep open voor het uitvoeren van een meting in dertien Veilig Thuis-regio's die inzicht geeft in de langetermijngevolgen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

De onderzoeksadviescommissie buigt zich ook over de vraag hoe beschikbare kennis beter verspreid kan worden en terecht kan komen bij professionals. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), Movisie en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) hebben hiertoe de handen ineengeslagen. Het komende jaar gaan zij na hoe kennis op het gebied van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling beter gebundeld en in samenhang beschikbaar kan komen voor de diverse groepen professionals.

Onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis

Begin 2020 zijn vijf onderzoeken gestart vanuit het door de commissie opgestelde onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis.⁸ Het gaat om onderzoeken naar aanleiding van de subsidieoproepen 'Samenwerking, afstemming en regie in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling' en 'Effectonderzoek naar herstel van veiligheid en systeemgerichte aanpakken van trauma bij huiselijk geweld en kindermishandeling'. Deze onderzoeken zijn in de vierde voortgangsrapportage uitgebreid beschreven.

⁷ https://dashboards.cbs.nl/v2/dashboardimpactmonitor_hgkm/

⁸ Meer informatie over de onderzoeken is te vinden op de website van ZonMw (<https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/programma-detail/onderzoeksprogramma-geweld-hoort-nergens-thuis/>).

- Aanpak HGKM in het lokaal veld: randvoorwaarden voor regie, samenwerking en afstemming op operationeel niveau (december 2019 – augustus 2021)
- Effectively intervening in traumatized parents and children after structural domestic violence: An individualized multi-component approach (december 2019 – juli 2023)
- Samenwerking bij kindbeschermingsmaatregelen rond de geboorte (december 2019 – augustus 2021)
- Zorg en beschermingsarrangementen als instrument om de complexiteit van het geweldsprobleem in gezinnen beter te begrijpen en aan te pakken (september 2019 – mei 2021)
- Rewind and Fast Forward: Effectiviteit van een intensieve trauma- en gezinsgerichte behandeling voor kinderen blootgesteld aan huiselijk geweld (december 2019 – juli 2023)

Daarnaast zijn in september 2020 zes nieuwe onderzoeksprojecten gestart. Het gaat om onderzoeken naar goede aanpakken voor (vroeg-)signalering en samenwerken en regisseren rondom complexe casuïstiek op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze onderzoeken worden hieronder nader beschreven.

Verbetering (vroeg)signalering van kindermishandeling in de jeugdgezondheidszorg (september 2020 – mei 2022)

Om kindermishandeling te voorkomen is het van belang om opgroei- en opvoedingsproblemen zo vroeg mogelijk te signaleren. De jeugdgezondheidszorg (JGZ) vervult een sleutelrol in de vroegsignalering van kindermishandeling, omdat de JGZ als enige sector alle kinderen in Nederland vanaf de geboorte in beeld heeft. Tegelijkertijd laten diverse onderzoeken zien dat vroegsignalering van kindermishandeling in de JGZ tekortschiet. Het doel van het huidige project is daarom om een signaleringsinstrument te ontwikkelen specifiek voor vroegsignalering van kindermishandeling, waaronder seksueel misbruik en genitale verminking bij meisjes.

Implementatie van een nationaal signaleringsinstrument kindermishandeling in tien Nederlandse ziekenhuizen (september 2020 – mei 2022)

Ziekenhuizen spelen een belangrijke rol in het signaleren van kindermishandeling. In Nederland zijn onderzoeken gedaan om te bepalen of signaleringsinstrumenten goed werken. De uitkomsten van deze onderzoeken hebben geleid tot het Nationaal Signaleringsinstrument Kindermishandeling (NSK). In dit project wordt de zorgverlener ondersteund om een vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken. Alle zorgverleners worden getraind in deze werkwijze. Dit project is een blauwdruk voor de uiteindelijke nationale implementatie van het NSK.

ERASE; validering van de Netherlands Elder Abuse Scale voor vroegtijdige herkenning van ouderenmishandeling binnen het ziekenhuis (september 2020 – mei 2022)

Jaarlijks krijgt ongeveer één op de vijftig thuiswonende ouderen te maken met ouderenmishandeling. Op het moment dat een oudere acuut behandeld wordt in het ziekenhuis worden signalen soms zichtbaar. In vervolg op een eerder praktijkgericht onderzoek valideert de onderzoeksgroep in dit project het instrument ERASE om ouderenmishandeling vroegtijdig te signaleren.

Via oogcontact tot vindplaats: een beweging in de meldingsbereidheid van (vermoedens van) kindermishandeling in het primair onderwijs (september 2020 – mei 2022)

In dit project wordt geprobeerd om leerkrachten van basisscholen op basis van een concrete casus actief te steunen bij hun vragen en omgang met (vermoedens van) kindermishandeling. Ook wordt onderzoek gedaan naar belemmerende en bevorderende factoren bij het signaleren en melden.

De praktische uitvoering van het beleid ten aanzien van vrouwelijke genitale verminking en de behoeften en wensen van de doelgroep (september 2020 – mei 2022)

Vrouwelijke genitale verminking (VGV) of meisjesbesnijdenis is strafbaar in Nederland. In 2010 is landelijk de Nederlandse ketenaanpak tegen VGV geïmplementeerd. Deze aanpak richt zich op preventie, zorg en wetshandhaving en wordt uitgevoerd door verschillende zorg- en hulpverleners. Het is onduidelijk of de aanpak goed functioneert in de praktijk. Ook is onbekend of besneden vrouwen en meisjes de hulp en zorg krijgen die zij nodig hebben. Dit zal worden onderzocht aan de hand van casusonderzoek, vragenlijstonderzoek en focusgroepen onder zorg- en hulpverleners en onder vrouwen en (de ouders van) de meisjes zelf.

De handen ineen. Participatief actieonderzoek naar de samenwerking rond huiselijk geweld en kindermishandeling vanuit Veiligheidshuis Haaglanden (september 2020 – mei 2022)

Het Veiligheidshuis Haaglanden zoekt nog hoe zij de samenwerking tussen zorg, straf en bestuur het beste kunnen organiseren om duurzame veiligheid te realiseren in huishoudens waarin sprake is van complexe situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit onderzoek verdiept het inzicht in effectieve samenwerkingsprocessen met als beoogd resultaat de ontwikkeling van een effectieve aanpak bij complex huiselijk geweld en kindermishandeling door het Veiligheidshuis.

December 2021 starten binnen het onderzoeksprogramma vier onderzoeksprojecten naar ‘professionele normering en kennisverwerving’ over de benodigde basis- en specialistische kennis en vaardigheden voor professionals.

3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Eerder en beter in beeld

Het eerder en beter in beeld krijgen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling maakt het mogelijk eerder te handelen waardoor de duur van het geweld wordt verkort en erger kan worden voorkomen.

Bespreekbaar maken
Implementatie verbeterde meldcode
Veilig Thuis versterken
Forensisch medische expertise versterken

3.1 Bespreekbaar maken

Huiselijk geweld en kindermishandeling bevinden zich nog te vaak in de taboesfeer. Zo blijft het geweld jarenlang in stand. Om deze problematiek eerder in beeld te krijgen, moet het voor betrokkenen, omstanders en professionals makkelijker worden om zorgen bespreekbaar te maken en om in actie te komen.

Regionale initiatieven

In de eerste voortgangsrapportage GHNT is aangegeven dat in alle regio's initiatieven werden ontplooid om dit doel te bereiken. De meeste van deze initiatieven richtten zich op professionals, vaak gerelateerd aan het gebruik van de meldcode. Zowel in 2019 als in het afgelopen jaar hebben veel van de inspanningen van gemeenten en regio's in het kader van het bespreekbaar maken van geweld, zich ook gericht op de implementatie van de verbeterde meldcode (zie ook paragraaf 3.2).

Een groot aantal regio's geeft aan dat tijdens de beperkende COVID-19 maatregelen initiatieven zijn ontplooid om betrokkenen en omstanders te bereiken met het oog op mogelijk toenemende spanningen thuis. Een aantal voorbeelden:

- de burgemeester van Arnhem die een brief stuurt aan alle inwoners van de gemeente om aandacht te vragen voor mogelijke spanningen en het toenemende risico op huiselijk geweld en kindermishandeling;
- het aanbrenge van het telefoonnummer van Veilig Thuis op de stoep van verschillende supermarkten in de gemeente Amsterdam;
- het in Zuid-Limburg verspreiden van flyers op plaatsen waar verwacht wordt dat kwetsbare doelgroepen bereikt worden;
- het in Rotterdam maken en verspreiden van video's waarin aandacht wordt gevraagd voor kwetsbare doelgroepen.

Landelijke initiatieven

Ook landelijk zijn verschillende initiatieven genomen. In navolging van onder andere Frankrijk en België is een codewoord ingevoerd voor het melden van huiselijk geweld bij apotheken. Slachtoffers van huiselijk geweld kunnen door het noemen van het codewoord 'masker 19' bij de apotheek op een laagdrempelige manier hulp vragen. Ook in de tweede golf van maatregelen kunnen slachtoffers hier gebruik van maken. Met hetzelfde doel, betrokkenen in staat stellen laagdrempelig hulp te vragen, is bij Veilig Thuis de chatfunctie geïntroduceerd (zie paragraaf 3.3). Ook zijn instrumenten ontwikkeld voor professionals om alert te zijn bij spanningen, en gebruik te maken van de meldcode en de kind- en gezinscheck (inclusief de check bij mantelzorgers). Ten slotte is ook een publiekscampagne gestart die gericht is op omstanders en slachtoffers zelf.

Publiekscampagne

Naar aanleiding van COVID-19 is de landelijke publiekscampagne 'Het houdt niet op, totdat je iets doet' aangepast. Eerdere delen van de campagne gingen in op de thema's kindermishandeling, ouderen-mishandeling en partnergeweld. Nu richtte de campagne zich op oplopende spanningen als gevolg van COVID-19 en de mogelijke toename van huiselijk geweld en kindermishandeling in de breedte.

De campagne bestond uit een TV-spot, die verdiept werd in drie verschillende radiocommercials. Daarnaast werden sociale media ingezet om de boodschap gedurende de actieperiode, die liep van 25 april tot en met 17 mei, te ondersteunen. Alle middelen verwezen naar de campagnewebsite www.ikdoeietstegenhuiselijkgeweld.nl. Deze website werd door 278.671 bezoekers bezocht, die bij elkaar goed waren voor ruim 684.000 pageviews.⁹ Tijdens de campagneperiode liep het website-bezoek op naar meer dan 7.000 bezoekers per dag. Voor de regionaal projectleiders GHNT was een toolbox¹⁰ beschikbaar met daarin de landelijke communicatiemiddelen, artikelen voor regionale dag- en weekbladen en suggesties voor social media posts.

Drie leden van de GHNT Spiegelgroep ervaringsdeskundigen hebben feedback gegeven op deze nieuwe campagne. Dit is meegenomen in de uitwerking van de onderliggende content op de campagne-website www.ikdoeietstegenhuiselijkgeweld.nl. Op 26 oktober 2020 is het tweede deel van de campagne gestart.

WIJ... doorbreken de cirkel van geweld

WIJ...doorbreken de cirkel van geweld

In 2020 en 2021 werkt het programmateam GHNT samen met de Stichting Open Mind aan het project 'WIJ...doorbreken de cirkel van geweld'. Dit is een reizende binnen- en buitenexpositie die vanaf november 2020 door alle GHNT-regio's kan worden ingezet

in het kader van hun regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiermee wordt het eerder en breder bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio verder versterkt. Centraal in de communicatie staan de beelden en verhalen van betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling (waaronder enkele leden van de spiegelgroep). Deze betrokkenen hebben een diverse afkomst, achtergrond, sekse en woonplaats. Ook hebben zij te maken gehad met verschillende verschijningsvormen van geweld.

Op 12 november 2020 is in Rotterdam de eerste binnen- en buiten expositie geopend. Inmiddels hebben vijftien gemeenten de expositie 'WIJ...doorbreken de cirkel van geweld' geadopteerd en de verwachting is dat deze reizende tentoonstelling tot eind 2021 aandacht zal vragen voor het bespreekbaar maken en uit de taboesfeer halen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Naast een binnen- en buitenexpositie, zijn ook een (digitaal)magazine, podcasts en een film beschikbaar. Voor de regionaal projectleiders en de contactpersonen van de centrumgemeenten is een toolkit beschikbaar om ondersteunende regionale initiatieven te ondersteunen.

⁹ Stand per eind november 2020.

¹⁰ <https://www.campagnetoolkits.nl/huiselijk-geweld/huiselijk-geweld>

Ieder kind geïnformeerd

Wanneer kinderen zich goed kunnen ontwikkelen is de kans groter dat zij opgroeien tot gezonde evenwichtige volwassenen die een positieve bijdrage leveren aan de (lokale) samenleving. Wanneer een kind opgroeit in een kwetsbaar gezin waarin huiselijk geweld en/of kindermishandeling speelt, kan het kind ook minder goed profiteren van onderwijs en is er een verhoogde kans op gedrags-, emotionele- en gezondheidsproblemen en een beperkter leervermogen.

Doel van het project Ieder kind geïnformeerd is om kinderen beter te informeren over hun rechten en de voorwaarden die zij nodig hebben om veilig op te groeien. Daarnaast is het normaliseren van het praten over hoe het thuis en buiten school gaat een belangrijk thema. Als een kind zich onveilig voelt of een ouder zich onmachtig voelt/er veel stress of geweld is, is het van belang dat hij of zij leert dat hij altijd bij iemand terecht kan.

Om kinderen te informeren wordt er vanuit het programma GHNT een gids, met inhoudelijk kader ontwikkeld, over wat kinderen nodig hebben voor een veilige en gezonde ontwikkeling. Deze gids biedt handvatten voor kinderrechteneducatie, een materialenoverzicht en praktische tips voor leerkrachten en professionals. Daarnaast worden randvoorwaarden opgesteld waaraan moet worden voldaan om veilig te kunnen praten over hoe het thuis gaat. Het kader is in 2020 verder uitgewerkt zodat het zoveel mogelijk aansluit bij bestaande schoolprogramma's en materialen.

In september 2020 zijn drie regio's aan de slag gegaan om te zorgen dat kinderen worden geïnformeerd over veilig opgroeien. In samenwerking met deze pilots, waar onder meer gemeenten, scholen en GGZ aan meewerken, worden gemeenten en scholen ondersteund in het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn en wordt de gids tegelijkertijd verder aangevuld, zodat deze kan worden gevuld met praktijkvoorbeelden.

COVID-19 en (her)opening scholen

Toen na de eerste maatregelen om COVID-19 te bestrijden in het voorjaar van 2020 de scholen weer zijn opgestart, zijn er vanuit het programma GHNT filmpjes gemaakt in samenwerking met een lid van de Spiegelgroep GHNT.¹¹ De filmpjes dienen als hulpmiddel en inspiratiebron voor leerkrachten en leerlingen voor een gesprek over de periode thuis. Kinderen werden aangemoedigd om met een vertrouwd persoon te praten over hoe het thuis ging en gaat, en leerkrachten werden aangemoedigd om het verschil te (blijven) maken voor hun leerlingen, door uit te nodigen tot een gesprek.

Negen regio's worden vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 ondersteund bij projecten die een bijdrage leveren aan het bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling (al dan niet gekoppeld aan het goed kunnen toepassen van de meldcode door professionals). In vier regio's gaat het om het informeren van kinderen op basisscholen over wat kinderen nodig hebben voor een gezonde ontwikkeling.

¹¹ <https://voordejeugd.nl/projecten/ieder-kind-ge-%C3%AFnformeerd/>

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: bespreekbaar maken en het toepassen van de meldcode

In het project ‘Op tijd erbij: Vroeg signaleren en ingrijpen op school bij huiselijk geweld en kindermishandeling’ wordt ingezet op het eerder bespreken van zorgen over gezinnen (bijvoorbeeld vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling) binnen het primair onderwijs in de regio **Flevoland**. Op verschillende basisscholen wordt specialistisch scholingsaanbod ingezet om zowel bij kinderen als leerkrachten de kennis van, bewustwording over en handelingsvaardigheid bij huiselijk geweld en kindermishandeling te vergroten. Daarnaast wordt de interne samenwerking op scholen versterkt door gezinnen waarover zorgen zijn eerder te bespreken, inclusief advies van Veilig Thuis Flevoland (VTF). Ook wordt de ketensamenwerking in de wijk tussen scholen, VTF, politie, wijkteam en andere relevante ketenpartners versterkt om gezinnen eerder ‘op de radar’ te krijgen. De met elkaar gevonden werkwijze wordt vervolgens beschreven en verder verspreid binnen (en buiten) de regio.

De regio **Zaanstreek-Waterland** wil een bijdrage leveren aan het stoppen en duurzaam oplossen van structureel geweld door middel van gerichte voorlichting over het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling voor bewoners/vrijwilligers. Tijdens deze voorlichting ligt de nadruk op het bespreekbaar maken van huiselijk geweld zodat een slachtoffer tot actie over kan gaan. Daarnaast zal er aan professionals voorlichting worden gegeven over het signaleren van huiselijk geweld en worden zij bijgeschoold op het gebied van de vernieuwde meldcode.

In het project ‘Meldcode & Onderwijs’ wordt allereerst onderzocht wat scholen in de regio **West-Veluwe Vallei** nodig hebben om kinderen waar zorgen over zijn eerder en beter in beeld te krijgen, en wat er nog moet gebeuren. Deze resultaten worden vervolgens gedeeld met de wethouders onderwijs en de bestuurders van de scholen. Vervolgens wordt gezamenlijk gewerkt aan een verbeterplan.

Het project ‘Signaleren en acteren binnen het thema geweld (in afhankelijkheid)’ wordt toegepast op het Citaverde College voor vmbo en mbo in de regio **Zuid-Limburg**. Er wordt een programma ontwikkeld waarin enerzijds wordt ingezet op het ondersteunen van docenten bij het vergroten van hun kennis over het signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling, en hun kunde bij het uitvoering geven aan de meldcode. Anderzijds wordt ingezet op het voor leerlingen normaliseren van het praten over hoe het thuis gaat en hen te informeren over wat zij nodig hebben voor een gezonde ontwikkeling. Daarnaast wordt gewerkt aan het versterken van de samenwerking met de ketenpartners van deze onderwijsinstelling.

In de regio’s **West-Friesland-Alkmaar** en de **Kop van Noord-Holland** wordt het project ‘Aandacht voor de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in Noord-Holland Noord’ uitgevoerd. Dit bestaat uit verschillende onderdelen. Zo worden 91 aandachtfunctionarissen opgeleid via de driedaagse opleiding van de LVAK. Ook worden drie grote meldcodetrainingen georganiseerd als vervolg op de meldcodetour in 2020. Daarnaast wordt een behoefte-inventarisatie uitgevoerd om te bepalen wat nodig is om de in trainingen opgedane kennis op de lange termijn te borgen.

In de regio **Twente** wordt een regionaal aanbod ontwikkeld voor primair en voortgezet onderwijs dat bestaat uit voorgesprekken met de schoolleiding, intern begeleiders en lokale jeugdteamfunctionarissen, gastlessen voor de hoogste groepen primair onderwijs en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs en een gezamenlijk nagesprek met alle betrokken functionarissen. Dit wordt in eerste instantie aangeboden aan scholen in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen. Vervolgens wordt zorggedragen voor een overdraagbaar pakket en voor afspraken over borging.

In de regio **Gelderland-Zuid** wordt de aangescherpte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in verschillende bijeenkomsten onder de aandacht gebracht voor professionals werkzaam in het onderwijs en de kinderopvang. De bijeenkomsten dragen bij aan de bekendheid met de meldcode, bewustwording dat een multidisciplinaire aanpak en samenwerking noodzakelijk zijn, bekendheid met Veilig Thuis en haar werkwijze, en het aanleren van praktische vaardigheden om de veerkracht bij te kinderen te verhogen en hen veilig te laten voelen in de klas. Daarnaast wordt in het project 'Creating the Next Generation' op scholen op een laagdrempelige en positieve manier aandacht besteed aan wat er nodig is om veilig, gezond en kansrijk op te groeien. Ook maken kinderen kennis met alle ondersteuning die geboden wordt in en rond de school.

Met het 'Achter de voordeur Instrument' investeert de regio **Drenthe** aan de hand van een educatief bordspel en een implementatietour in (aankomende) professionals uit de gezondheidszorg, het onderwijs, welzijnsorganisaties, de GGZ en de kinderopvang. Het bewustzijn en de kennis van professionals wordt hiermee vergroot, en daarnaast worden handvatten geboden die direct toepasbaar zijn in de praktijk. Dit geldt voor de thema's kindermishandeling, huiselijk geweld, oudermishandeling, de meldcode en multidisciplinaire samenwerking.

3.2 Implementatie verbeterde meldcode

Vanaf 1 januari 2019 is de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht voor zelfstandige professionals, zoals artsen, en organisaties waar professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie werken. Hiervoor zijn per sector afwegingskaders opgesteld. Met de inwerkingtreding van de verbeterde meldcode en de radarfunctie bij Veilig Thuis is het de bedoeling dat vermoedens van acute en structurele onveiligheid eerder bij Veilig Thuis terechtkomen.

Regionale implementatie

Alle regio's sturen op het gebruik van de meldcode. Zoals in de eerste voortgangsrapportage GHNT is vermeld, doen bijna alle regio's (26 van de 28 regio's) dit door het gebruik van de meldcode als voorwaarde op te nemen in de subsidie- en/of inkoopvoorwaarden. Negen van deze 26 regio's geven aan hier ook daadwerkelijk een vorm van toezicht op te hebben ingericht, in 2019 waren dit drie regio's.

Negentien van de 28 regio's geven aan in het afgelopen jaar te hebben ingezet op het geven van voorlichting en/of training aan organisaties en professionals die werken met de meldcode. Dit is een toename ten opzichte van 2019 (toen waren het zeventien regio's) en bijna een verdrievoudiging ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage GHNT (zeven van de 28 regio's). Het bereik van deze initiatieven verschilt van regio tot regio. Veel respondenten geven aan dat COVID-19 beperkend werkt als het gaat om het geven van voorlichting en training. Hierdoor zijn vertragingen opgetreden in onder andere de meldcodetour en andere initiatieven.

Op de vraag welke effecten deze inspanningen hebben, wordt door dertien van de 28 regio's aangegeven dat er sprake is van een stijging van het aantal meldingen en/of adviesvragen bij Veilig Thuis ten opzichte van het jaar daarvoor. Zeven van de 28 regio's geven specifiek aan tijdens COVID-19 meer meldingen van burgers te hebben ontvangen en vijf van de 28 regio's zien een toename van het aantal meldingen vanuit het onderwijs.

Onderwijs (veertien van de 28 regio's), kinderopvang (negen van de 28 regio's) en huisartsen (zeven van de 28 regio's) zijn nog steeds de sectoren die volgens de meeste regio's nog extra aandacht vragen als het gaat om het gebruik van de meldcode. Uit de huidige rondetafelgesprekken komt naar voren dat het gebruik van de meldcode ook extra aandacht vraagt in de lokale (wijk)teams (acht van de 28 regio's).¹²

¹² Dit is ook onderdeel van het Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten (zie paragraaf 4.2).

Verder worden steeds meer verschillende doelgroepen professionals benoemd door de regio's. Hieruit zou opgemaakt kunnen worden dat regio's steeds meer zicht (proberen te) krijgen op welke groepen professionals gebruik zouden moeten maken van de meldcode en hierop zouden willen gaan sturen.

In zeven regio's worden via de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 projecten ondersteund die een bijdrage leveren aan de toepassing van de meldcode. Deze zijn in het kader in paragraaf 3.1 opgenomen.

Meldcodetour

De meldcodetour loopt van september 2019 tot juni 2021 en gaat (al dan niet online) het hele land door om professionals wegwijs te maken in de stappen van de verbeterde meldcode en de samenwerking tussen professionals uit de verschillende beroepsgroepen te verbeteren. Per regio wordt gekeken of een brede bijeenkomst wordt georganiseerd of dat de focus wordt gelegd op specifieke thema's en/of beroepsgroepen, bijvoorbeeld ouderenmishandeling, onderwijs of thuiszorg. In het najaar van 2019 en voorjaar van 2020 hebben tien fysieke bijeenkomsten plaatsgevonden met een diverse groep professionals in de regio's Kennemerland, West-Brabant, Kop van Noord-Holland en Gelderland-Zuid. Deze bijeenkomsten zijn goed bezocht en positief beoordeeld door de professionals uit de verschillende beroepsgroepen. Door COVID-19 is de meldcodetour inmiddels anders vormgegeven, zodat deze digitaal plaats kan vinden. Tot nu toe heeft er één digitale bijeenkomst in de regio Zaanstreek-Waterland plaatsgevonden. Voor het najaar van 2020 en het voorjaar van 2021 staan nog dertien digitale bijeenkomsten in verschillende regio's op de planning. Na elke bijeenkomst vindt een gesprek plaats met de regionale projectleider GHNT over de wijze waarop de (opgedane) kennis in de regio duurzaam wordt geborgd. Op de website www.meldcodetour.nl is meer informatie te vinden over de online meldcodetour-bijeenkomsten.

E-learning verbeterde meldcode

In het kader van de implementatie van de verbeterde meldcode stimuleert Augeo Foundation, mede met steun van het ministerie van VWS, de deskundigheidsbevordering in specifieke beroepsgroepen. De e-learning cursussen 'Werken met een meldcode' voor (aankomend) professionals worden hierbij actief onder de aandacht gebracht. Het betreft onlinecursussen voor meer dan 25 verschillende beroepsgroepen en achttien beroepsopleidingen. Maandelijks loggen 8.000 à 9.000 (aankomende) professionals in op de online scholing, met name uit ziekenhuizen, primair onderwijs, kinderopvang, MBO/HBO, gehandicaptenzorg en GGZ. Ongeveer de helft bestaat uit nieuwe cursisten. In het afgelopen jaar hebben ruim 7.000 studenten en docenten van beroepsopleidingen gebruik gemaakt van online lespakketten over huiselijk geweld en kindermishandeling. Tijdens de maatregelen in het kader van COVID-19 is het aantal cursisten dat inlogde toegenomen.

In 2020 is een aantal nieuwe onlinecursussen ontwikkeld:

- Er is een herhaal-/verdiepingscursus over de meldcode ontwikkeld voor het primair onderwijs en de kinderopvang. Deze is geschikt om de meldcode na verloop van tijd opnieuw onder de aandacht te brengen, en bevat tevens extra oefenmateriaal over het bespreken van zorgen met ouders. Ook is een herhaal-/verdiepingscursus in ontwikkeling voor de medische sector en de gehandicapten- en instellingenzorg.
- Er zijn twee nieuwe, beroepsspecifieke onlinecursussen ontwikkeld over het werken met de meldcode voor respectievelijk de Reclassering en de wijkteams.
- Scholing over de (verbeterde) meldcode is opgenomen in de herregistratie-eisen voor kraamverzorgenden, en in dat kader is een nieuwe onlinecursus ontwikkeld.
- Er zijn digitale magazines over de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld verschenen voor de kinderopvang en voor de ziekenhuizen.

Campagne KindCentraal

Van september tot november 2020 heeft de campagne KindCentraal¹³ gelopen van Augeo Foundation, mede gefinancierd door het ministerie van VWS. In het kader van de verbeterde meldcode is in 2018 de Handreiking 'Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' ontwikkeld.¹⁴ Het doel van de campagne KindCentraal is om de inhoud van deze handreiking breder onder de aandacht te brengen bij professionals: hoe kun je het kind centraal stellen bij alle stappen die je zet als professional? Met deze campagne wordt ook ingezet op het meer inzichtelijk krijgen of kinderen voldoende betrokken worden in alle stappen van de meldcode, waar professionals hierbij tegenaan lopen en hoe professionals hierin beter ondersteund kunnen worden.

Onderwijs: Handelingskader kindermishandeling en huiselijk geweld

In navolging van de veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen hebben de Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS), de PO-Raad en de VO-Raad vanuit de Beweging tegen Kindermishandeling (BTK) een handelingskader ontwikkeld om de verbeterde meldcode te implementeren binnen het onderwijs. Dit handelingskader is in de Week tegen Kindermishandeling gelanceerd.

Met dit handelingskader beoogt het onderwijs met betrokkenheid van verschillende veldpartijen dat de meldcode in het onderwijs een levend en gedragen protocol is en hiermee te realiseren dat:

- elke school een aandachtsfunctionaris heeft en scholing structureel plaatsvindt;
- onderwijspersoneel minder handelingsverlegen is in het uitvoeren in de stappen van de meldcode;
- elk schoolbestuur de aanpak van kindermishandeling in haar beleid heeft ingebed;
- elk niveau binnen de school (bestuur – directie – uitvoerend) zich verantwoordelijk voelt voor de aanpak van kindermishandeling.

Onderwijs: App meldcode kindermishandeling

Speciaal voor het onderwijs is de gratis app 'Meldcode kindermishandeling' ontwikkeld in navolging van het succes van de app 'Meldcode kinderopvang'. Deze app biedt docenten en leerkrachten in het onderwijs handvatten voor het signaleren van en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. De app is in april 2020 gelanceerd. Juist in de periode waar onderwijs op afstand plaatsvond vanwege COVID-19 ondersteunt de app een brede groep onderwijsprofessionals (waaronder docenten, leerkrachten en intern begeleiders). Dit maakt het makkelijker en laagdrempeliger voor onderwijsprofessionals om advies in te winnen bij Veilig Thuis. Deze app wordt inmiddels goed gebruikt en de Beweging tegen Kindermishandeling werkt momenteel aan het nogmaals onder de aandacht brengen van deze app.

3.3 Veilig Thuis versterken

Op 1 juli 2017 is het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVT) met financiële steun van de ministeries van VWS en JenV gestart met de uitvoering van het Meerjarenprogramma Veilig Thuis. In dit kader zijn onder meer een vernieuwd handelings- en informatieprotocol opgesteld en geïmplementeerd. Ook zijn de Veilig Thuis-organisaties ondersteund bij het voorbereiden op de invoering van de verbeterde Meldcode en de radarfunctie. In het afgelopen jaar heeft het LNVT zich vooral gericht op de borging en doorontwikkeling van de thema's informatiemanagement, kennis voor de professionals en de ontwikkelagenda Veiligheid Voorop!¹⁵ Ook in 2021 zet het LNVT zich hiervoor in.

¹³ <https://www.augeo.nl/kindcentraal>

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/06/04/participatie-van-kinderen-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

¹⁵ Met behulp van de ontwikkelagenda 'Veiligheid voorop!' zetten de politie, het OM, de reclassering, de RvdK en Veilig Thuis – verzameld in het Landelijk Netwerk Zorg Straf – verbeterstappen in de samenwerking tussen zorg en straf vanaf het begin van de loop van een (straf)zaak.

Chatfunctie Veilig Thuis

Vanaf 25 mei 2020 zijn de 26 Veilig Thuis-organisaties bereikbaar via de chat.¹⁶ Slachtoffers, plegers, omstanders en professionals kunnen via de chat anoniem advies vragen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Bellen kan soms lastig zijn voor iemand die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Zeker in de periode waarin mensen meer thuis zijn als gevolg van de maatregelen tegen COVID-19.

Na de pilotfase is de chatmogelijkheid tot in ieder geval het einde van dit jaar verlengd. Tussen half juni en begin oktober zijn ruim 5.900 chatgesprekken gevoerd. Volgens onderzoek van Significant zijn vrijwel alle Veilig Thuis-organisaties en centrumgemeenten overtuigd van de inhoudelijke meerwaarde van de chatfunctie. Deze meerwaarde blijkt voornamelijk uit het brede(re) bereik en de laagdrempeligheid van de chatfunctie. Het onderzoek bevat diverse aanbevelingen. Zo wordt geadviseerd om landelijke afspraken te maken over de verdeling van chatgesprekken die niet voor de 'eigen' Veilig Thuis-organisatie bedoeld zijn, en wordt aangeraden om scenario's uit te werken over het schaalniveau waarop de chatfunctie georganiseerd kan worden.

Beleidsinformatie Veilig Thuis

Op 30 oktober heeft het CBS de beleidsinformatie Veilig Thuis gepubliceerd, met onder andere de meest recente cijfers ten aanzien van de adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis-organisaties.

Meldingen van de politie aan Veilig Thuis

De politie is in de regel als eerste ter plaatse achter de voordeur na een 112-melding over een incident van huiselijk geweld of kindermishandeling. Politie en Veilig Thuis werken daarom in een vroeg stadium intensief samen om meldingen van de politiemeldingen aan Veilig Thuis beter en sneller op te pakken.

Vanaf juni 2020 kunnen politie en Halt de meldingen van onveiligheid in gezinnen en huishoudens gestructureerd en geautomatiseerd delen met Veilig Thuis via de Collectieve Opdracht Routeer-voorziening (CORV). Deze werkwijze maakt het niet alleen mogelijk dat uitwisseling snel en veilig via een betrouwbaar communicatiekanaal wordt gedeeld. Ook heeft dit een flinke kwaliteitsslag opgeleverd met meer complete en consistente meldingen, tijdswinst en minder administratieve handelingen. Sinds juni 2020 is het voor Veilig Thuis mogelijk om ook geautomatiseerd terug te koppelen aan politie en Halt. Veilig Thuis kan hiermee de uitkomst van de veiligheidsbeoordeling doorgeven en wordt de behoefte van de politie voorzien om geïnformeerd te worden over de afwikkeling van een melding. De doorontwikkeling ziet op professionalisering van de terugkoppeling van Veilig Thuis naar de politie en op een herrouteervoorziening waardoor meldingen sneller tussen de Veilig Thuis-organisaties onderling gerouteerd kunnen worden. Ten slotte wordt de uitkomst van de SASH (Screening Assessment for Stalking and Harassment, een instrument waarmee de politie een inschatting maakt van het risico bij vermoedens van (ex-partner-)stalking) geautomatiseerd gedeeld met Veilig Thuis.

Politie en Veilig Thuis trainen medewerkers met behulp van modules voor deskundigheidsbevordering op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze deskundigheidsbevordering wordt in 2020 en de loop van 2021 uitgevoerd in de politie-eenheden en in de Veilig Thuis organisaties. In verband met COVID-19 wordt een deel van de trainingen uitgesteld tot een later moment omdat capaciteit moet worden ingezet voor het primair proces, voor een deel van de trainingen geldt dat een fysieke training effectiever is dan een online training.

Samenwerkingsafspraken Veilig Thuis en lokale (wijk)teams

Naar aanleiding van de signalen over een sterke stijging van het aantal adviesvragen aan en meldingen bij Veilig Thuis heeft Significant Public in opdracht van het ministerie van VWS in samenwerking met de VNG een onderzoek uitgevoerd. Hieruit komt naar voren dat de invoering van de verbeterde meldcode in 2019 de belangrijkste oorzaak is van deze stijging. De drie belangrijkste vervolgcities naar aanleiding van dit onderzoek zijn (1) het beschikbaar stellen van extra middelen om Veilig Thuis-organisaties te

¹⁶ <https://vng.nl/sites/default/files/2020-10/best-practice-chatfunctie-veilig-thuis.pdf>

versterken¹⁷, (2) het in kaart brengen van de stand van zaken per regio als het gaat om het versterken van lokale (wijk)teams (zie paragraaf 4.2) en (3) het uitvoeren van een analyse naar de actuele samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis-organisaties en lokale (wijk)teams. Onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix (AEF) heeft de onder (3) genoemde analyse uitgevoerd.

AEF concludeert dat de samenwerkingsafspraken geen papieren tijgers zijn, maar de professionele praktijk van zowel Veilig Thuis als de lokale (wijk)teams versterken. Ten opzichte van vier jaar geleden zijn er flinke stappen gezet in de rolinvulling van zowel Veilig Thuis als de lokale (wijk)teams. Het bewustzijn van de complementariteit van Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams is breed toegenomen. De samenwerking op de werkvloer tussen professionals van Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams is in een groot aantal gemeenten en regio's verbeterd en constructief. Ook blijkt dat de visie gefaseerde ketenzorg en de meeste aspecten uit het kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten hun weg hebben gevonden naar de samenwerkingsafspraken.

Het onderzoek laat verder zien dat de implementatie van de samenwerkingsafspraken op de werkvloer nog aandacht behoeft. AEF schetst daarvoor een aantal mogelijkheden, met name gericht op het voortzetten en verder uitbouwen van de professionele dialoog die in regio's op gang is gekomen tussen Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams: (1) evalueren van de samenwerking, (2) leren en evalueren aan de hand van casuïstiek en (3) benutten van vaste contactpersonen en bruggenbouwers. Dit leidt tot een beter begrip van de afspraken én tot een verdieping van de samenwerking in de uitvoeringspraktijk.

Opleiding vertrouwensartsen

Bij Veilig Thuis beoordelen vertrouwensartsen de medische aspecten van meldingen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Bovendien kunnen andere artsen bij de vertrouwensartsen terecht voor advies bij het volgen van de stappen van het afwegingskader van de KNMG meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Afgelopen jaren is er een tekort aan vertrouwensartsen ontstaan, dat de komende jaren verder dreigt op te lopen. Een van de oorzaken is dat het beroep voor (basis)artsen weinig aantrekkelijk is, omdat er geen erkende en door het rijk gesubsidieerde opleiding voor bestaat. Met een subsidie van het ministerie van VWS wordt daarom nu een tweejarige opleiding tot vertrouwensarts voorbereid. Vanaf september 2021 zullen vijftien nieuwe vertrouwensartsen worden opgeleid.

Regiobeeld

25 van de 28 regio's geven aan dat de samenwerking tussen Veilig Thuis en andere professionals in het afgelopen jaar positief is veranderd. Een reden hiervoor kan zijn dat vijftien regio's hebben aangegeven actief te hebben geïnvesteerd in de samenwerking tussen Veilig Thuis en ketenpartners om het gebruik van de meldcode te verbeteren. Daarnaast blijkt uit de rondetafelgesprekken dat het creëren van vaste aanspreekpunten binnen Veilig Thuis voor lokale (wijk)teams (en soms ook scholen) een veelgenoemde reden is voor de verbeterde samenwerking. Vier van deze 25 regio's geven aan dat deze verbetering niet voor alle doelgroepen geldt, hierbij wordt onder andere onderwijs als voorbeeld genoemd.

¹⁷ Vanaf 2020 jaarlijks structureel 38,6 miljoen euro extra voor de versterking van Veilig Thuis in de regio's. Deze extra middelen komen boven op de middelen die vanaf 2018 beschikbaar zijn gesteld om de geraamde stijging op te vangen (€ 11,9 miljoen in 2018 oplopend tot € 38,6 miljoen structureel vanaf 2021).

3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken

De ketenpartners in de zorg- en justitieketen die die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling hebben samenwerkingsafspraken gemaakt over de inzet van forensisch medische expertise voor kinderen (FMEK), die zijn verwerkt in een handelingskader. Hierbij hebben de partijen eveneens kwaliteitseisen voor FMEK met elkaar opgesteld. De inzet van FMEK kan speelt een essentiële rol spelen in het beëindigen van de mishandeling van een kind en in het feitenonderzoek.

De afspraken zijn gericht op vroegtijdige multidisciplinaire afstemming en bundeling van expertise ten behoeve van de veiligheid en de gezondheid van het kind en het voorkomen van onnodige dubbele lichamelijke onderzoeken. De afgesproken werkwijze sluit aan op de visie op gefaseerde ketenzorg en op de handreiking 'Samenwerken bij strafbare kindermishandeling'.

De samenwerkingsafspraken uit het handelingskader en de kwaliteitseisen worden vanaf het derde kwartaal van 2020 geïmplementeerd. Daarvoor worden landelijke afspraken gemaakt met de politie en het Openbaar Ministerie (OM). De implementatie wordt vervolgens middels een lerende aanpak in alle tien politieregio's vormgegeven door regionale coördinatoren van de GGD'en, in samenwerking met onder meer de nationale politie, het OM, Veilig Thuis en het Landelijk Expertisecentrum Kindermishandeling. De afspraken worden na ten minste een jaar landelijk geëvalueerd, en bijgesteld als dat op basis van praktijkervaringen volgens de betrokken organisaties nodig blijkt te zijn. Hiermee wordt een landelijke dekkende, robuuste en duurzame uitvoering van FMEK beoogd.

4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Stoppen en duurzaam oplossen

Om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken is het nodig dat er veiligheid wordt gecreëerd in onveilige situaties. Hiervoor is goede afstemming nodig met partijen die – waar nodig onder dwang – (veiligheids)maatregelen kunnen treffen en hulp kunnen bieden aan het gehele gezin/huishouden, inclusief hulp gericht op het verwerken van trauma's.

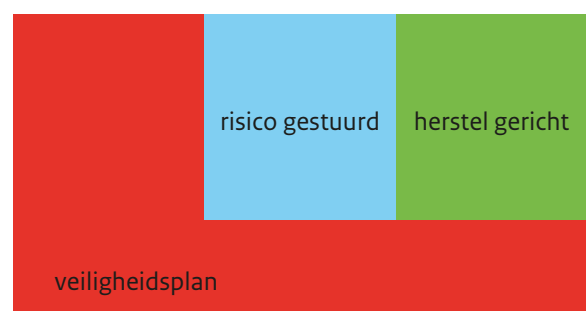
- Visie gefaseerde ketenzorg
- Lokale (wijk)teams versterken
- MDA++
- Trauma-aanpak
- Opvang en ondersteuning verbeteren
- Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak
- Sociale steun aan kinderen

4.1 Visie gefaseerde ketenzorg

Vaak gebeurt er zoveel binnen een gezin waar de veiligheid in het geding is, dat één professional dat niet allemaal kan overzien. De situaties zijn ingewikkeld en er is veel gaande. Waar moet je beginnen? Daarvoor is het nodig dat problemen gezamenlijk worden geordend, geconcretiseerd, geprioriteerd en vervolgens aangepakt. Dat vraagt samenwerking over organisaties en over sectoren heen. De bij het programma GHNT betrokken partijen hebben met elkaar afgesproken dat overal multidisciplinair en systeemgericht moet worden gewerkt. Dit volgens de visie gefaseerde ketenzorg.¹⁸

Deze visie beschrijft een aanpak in drie stappen. Eerst de directe onveiligheid aanpakken met veiligheidsvoorwaarden en een veiligheidsplan. Dan risicogestuurde zorg inzetten om de risicofactoren voor herhaling van geweld en onveiligheid aan te pakken en vervolgens ondersteuning of behandeling bieden voor herstel. Het veiligheidsplan loopt ook in deze fases door.

Het daadwerkelijk werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg vraagt inspanning op zowel bestuurlijk, management als uitvoerend niveau. In het afgelopen half jaar heeft het programmateam GHNT verschillende initiatieven ontplooid om het werken volgens de visie te ondersteunen. In samenwerking met het Landelijk Netwerk Zorg Straf is een instrument gemaakt dat regio's, gemeenten, uitvoeringsorganisaties en professionals ondersteunt in het vormgeven van het daadwerkelijk werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg. Ook heeft het programmateam GHNT

¹⁸ Landelijk visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', GGD GHOR Nederland, 2016.

drie masterclasses georganiseerd gericht op de implementatie van het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg. Deze masterclasses zijn door circa 60 regionaal projectleiders en verantwoordelijke beleidsambtenaren van centrumgemeenten bijgewoond.

Regiobeeld

Alle regio's geven aan dat het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg onderdeel uitmaakt van de regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. In drie van de 28 regio's is het werken volgens de visie eveneens opgenomen in de inkoop- en/of subsidievoorwaarden. In elf van de 28 regio's zijn (een deel van de) professionals getraind in het werken volgens de visie, en vijf van deze elf regio's geven aan dat professionals ook op deze manier werken.

Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat het werken volgens deze visie niet vanzelfsprekend is, zo blijkt dat nog niet alle ketenpartners op regionaal niveau de visie omarmen. Dit heeft onder andere te maken met de verschillende beelden die er bestaan bij het begrip 'onveiligheid' en het ongemak dat met het benoemen ervan – ook bij professionals – gepaard gaat. Deze organisaties leggen een direct verband tussen de focus op veiligheid en de inzet van zware interventies als uithuisplaatsingen en ondertoezichtstellingen, die volgens niet in alle gevallen bijdragen aan een beter ontwikkelingsperspectief van de betrokkenen. Werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg betekent dat waar nodig aanvullende expertise wordt betrokken om directe en stabiele veiligheid met en voor het gezin of huishouden te creëren en herstel van de schadelijke gevolgen te realiseren. Deze werkwijze voorkomt dat (leden van) gezinnen of huishoudens worden 'doorgegeven' aan een volgende schakel in de keten, maar dat de betrokken professionals als een netwerk samenwerken.

Om het werken volgens de visie verder te implementeren zijn volgens de regio's dan ook nog forse stappen nodig. Daarom worden in de komende anderhalf jaar in alle regio's stappen gezet om de visie verder te implementeren. In de komende anderhalf jaar zal het programmteam GHNT de volgende activiteiten ontplooiën om de verdere implementatie van het werken volgens de visie in de regio's te ondersteunen:

- Bijdrages vanuit de projectenpool GHNT (2019 en 2020-2021).
- Het organiseren van (online) regionale bestuurlijke bijeenkomsten, inclusief inspanningen richting het hoger management van gemeenten en uitvoeringsorganisaties.
- Op verzoek kunnen masterclasses en/of webinars worden georganiseerd.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

In 2019 hebben vier regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen om het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg in hun regio te implementeren. Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen tien regio's een bijdrage:

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: visie gefaseerde ketenzorg

Om de visie gefaseerde ketenzorg in de regio **Noordoost-Brabant** te implementeren wordt ingezet op enerzijds het verkrijgen van meer kennis over deze visie, en anderzijds op het ontwikkelen van de benodigde vaardigheden om uitvoering te kunnen geven aan de visie. Het project 'Kennisname en implementatie van de visie gefaseerde ketenzorg' heeft als doel dat bestuurders, managers en professionals van gemeenten en uitvoeringsorganisaties kennis hebben van de visie, dat personeelsleden in de betrokken organisaties zijn opgeleid en de visie binnen hun organisatie uitdragen en dat de betrokken organisaties over handvatten beschikken om de visie te borgen.

In de regio's **Drenthe, Kop van Noord-Holland, Alkmaar – West-Friesland, Twente, Noordoost-Brabant, Zuid-Limburg, Kennemerland** en **Noord- en Midden-Limburg** worden professionals met een rol in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling getraind in het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg en de Top-3-methodiek. Aan duurzame borging van de kennis wordt gewerkt volgens het principe van 'train-de-trainer'. Daarnaast worden trainingen en inspiratiesessies georganiseerd voor managers en teamleiders zodat zij het werken volgens deze visie kunnen faciliteren.

In de regio's **Friesland, IJsselland** en **Noord- en Midden-Limburg** wordt gewerkt aan het ontwikkelen en implementeren van een uniform veiligheidsplan op basis van de visie gefaseerde ketenzorg. Hierin staat een eenduidige werkwijze beschreven die door professionals kan worden toegepast.

4.2 Lokale (wijk)teams versterken

Lokale (wijk)teams zijn een cruciale schakel in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om gemeenten te ondersteunen bij het bepalen of hun lokale (wijk)teams voldoende zijn ingericht om te komen tot een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en te bepalen waar dit versterking behoeft, is het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten ontwikkeld. Het kwaliteitskader is op 21 november 2019 vastgesteld door de Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs en de Commissie Bestuur en Veiligheid van de VNG. Om gemeenten te ondersteunen in het beoordelen of en zo ja welke stappen gezet moeten worden om hun lokale (wijk)teams te versterken is een zelfscan ontwikkeld.

Regio's kunnen een beroep doen op de expertpool 'Versterken lokale (wijk)teams' voor ondersteuning en begeleiding bij het toepassen van het kwaliteitskader en de zelfscan. Ook wordt samengewerkt met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, die door onder andere regionale bijeenkomsten, dialoogsessies en lokale ondersteuning samen met partners het in praktijk brengen en de borging van de basisfuncties voor lokale teams ondersteunt. Ook is een informatiebox voor gemeenten samengesteld, waarin per kwaliteitsstandaard inzichtelijk wordt gemaakt wat er landelijk beschikbaar is, welke keuzes gemeenten kunnen maken en wat er nog aangevuld moet worden. Deze informatiebox komt eind dit jaar beschikbaar voor gemeenten.

Regiobeeld

Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat achttien van de 28 regio's in het afgelopen jaar stappen hebben gezet als het gaat om de implementatie van het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten. Elf van deze achttien regio's hebben hiervoor de door het programmateam GHNT ontwikkelde zelfscan benut. Op basis van de resultaten van de zelfscan worden vervolgens per gemeente vervolgstappen bepaald. Alle regio's zijn voornemens om in 2021 stappen te zetten ten aanzien van het versterken van de lokale (wijk)teams.

Er wordt ingezet op:

- het versterken van kennis en kunde van professionals (23 van de 28)
- het implementeren van het kwaliteitskader (22 van de 28)
- het implementeren van de visie gefaseerde ketenzorg (21 van de 28)
- het expliciteren van de inrichting en opdracht van de lokale (wijk)teams (zestien van de 28)
- het inrichten of versterken van de regiefunctie (dertien van de 28)

Dit betekent dat op alle onderdelen een toename zichtbaar is ten opzichte van vorig jaar. Als aandachtspunten worden genoemd dat er veel verloop van personeel is binnen het sociaal domein en dat het bestuurlijk draagvlak om aan de slag te gaan met de resultaten van de zelfscan mede afhankelijk is van de financiële ruimte die gemeenten in 2021 hebben.

Het versterken van de lokale (wijk)teams op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt een lange adem van gemeenten, voorbij de looptijd van het programma GHNT. Het vraagt onder andere het ontwikkelen van visie, aanpassingen in de inkoop- of subsidievoorwaarden, het opleiden en trainen van professionals (en dit periodiek herhalen), het actualiseren van samenwerkingsafspraken en deze samenwerking ook in de praktijk vormgeven.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

In 2019 hebben vier regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen om hun lokale (wijk)teams te versterken. Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen elf regio's een bijdrage:

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: versterken lokale (wijk)teams

De regio **Flevoland** zet met het project 'Op tijd erbij' in op het vergroten van de kennis, bewustwording en handelingsvaardigheid inzake huiselijk geweld en kindermishandeling bij professionals werkzaam in de lokale (wijk)teams.

De regio's **West-Brabant, Zaanstreek-Waterland, Hart van Brabant, Hollands Midden, IJsselland, Noord- en Oost Gelderland** en **Arnhem-Achterhoek** gaan hun lokale (wijk)teams versterken op basis van het kwaliteitskader 'Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten'. Dit wordt gedaan door middel van het uitvoeren van de bijbehorende zelfscan en het opstellen en uitvoeren van een verbeterplan (inclusief scholingsprogramma).

In de regio **Utrecht** wordt ingezet op deskundigheidsbevordering van professionals in de lokale (wijk)teams en het versterken van de samenwerking met ketenpartners aan de hand van de visie gefaseerde ketenzorg. Er wordt een menukaart voor deskundigheidsbevordering opgesteld waaruit lokale (wijk)teams, SAVE en VT kunnen kiezen.

De regio **Rotterdam-Rijnmond** gaat het lopende project 'Ontwikkeling en implementatie van intensieve casusregie in het lokaal veld' verbreden en verstevigen door een nieuwe lichte casusregisseurs op te leiden om het lokaal veld beter uit te rusten en voor te bereiden op de complexere problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook is een initiatief gestart om een betere aansluiting tussen het sociaal domein en de ketenaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling te realiseren (inclusief ontwikkeling van sociale kaart complexe casuïstiek huiselijk geweld en kindermishandeling, oefeningen en opleidingsaanbod).

De regio **Haaglanden** gaat de veiligheid vergroten in gezinnen waar huiselijk geweld plaats vindt, door tijdens het maken van veiligheidsafspraken rekening te houden met de gevolgen van financiële stress én de risicofactor armoede en schulden integraal aan te pakken. De expertise in de (lokale)teams op het gebied van financiële dienstverlening wordt versterkt, zodat de risicofactor van financiële problemen, waaronder vaak ook schulden, wordt aangepakt.

4.3 MDA++

Overall in Nederland zijn gezinnen en huishoudens waar het structureel onveilig is. De dreiging van seksueel geweld, huiselijk geweld en/of kindermishandeling is daar altijd aanwezig. Soms lukt het in de reguliere (multidisciplinaire) hulpverlening niet om in deze gezinnen en huishoudens te komen tot structurele veiligheid. Dan is er meer nodig: MDA++: de MultiDisciplinaire Aanpak, waarin verschillende sectoren (1ste +), specialisten (2de +), het lokale (wijk)team, het gezin/huishouden en het sociale netwerk samenwerken.

Regiobeeld

Ten opzichte van 2019 is het aantal regio's dat aangeeft een MDA++ structureel te hebben gerealiseerd gestegen van vijf naar zes van de 28 regio's. In twaalf van de 28 regio's is een MDA++ pilot gaande en zeven van de 28 regio's geven aan dat een MDA++ in ontwikkeling is. Dit is op hetzelfde niveau als een jaar geleden.

Uit de startfoto 2018 en de rondetafelgesprekken van 2019 en 2020 kan worden afgeleid dat het inrichten van een duurzaam geborgde MDA++ in een regio ingewikkeld is. Het lijkt erop dat het in veel regio's niet eenvoudig is om het bestuurlijk draagvlak te organiseren. Dit heeft er mede mee te maken dat regio's het moeilijk vinden om (1) in beeld te brengen hoeveel gezinnen/huishoudens een MDA++ nodig hebben, (2) de meerwaarde van MDA++ aan te tonen en (3) inzichtelijk te maken wat de maatschappelijk kosten en baten kunnen zijn. Ook het inrichten van de samenwerking op uitvoeringsniveau vraagt veel tijd. Hierbij wordt net als een jaar geleden de financiering van de inzet van de volwassenen-GGZ bij MDA++ als aandachtspunt genoemd. Het valt op dat in de regio's waar een MDA++ duurzaam gerealiseerd is, ook de integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is ingericht. De regio's die met MDA++ aan de slag zijn, maken hierbij gebruik van de door het programma GHNT opgestelde bouwstenen MDA++ of zijn van plan dit te doen.

Met bijdrages vanuit de projectenpool GHNT (2019 en 2020-2021), het beschikbaar stellen van een expertpool MDA++ en het periodiek organiseren van een MDA++ platform ondersteunt het programma-team GHNT de verdere implementatie van MDA++ in de regio's, met specifiek aandacht voor bovenstaande aandachtspunten. De expertpool MDA++ bestaat uit zes experts die door regio's tot het einde van het programma GHNT voor maximaal 40 uur ingezet kunnen worden.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

In 2019 hebben tien regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen om een MDA++ in te richten of door te ontwikkelen. Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen vijf regio's een bijdrage:

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: MDA++

In de regio **Zaanstreek-Waterland** wordt de MDA++ doorontwikkeld en wordt structurele financiering georganiseerd. Er wordt aansluiting gezocht met het traject Vervolg Zorg en Veiligheidshuis. Ook in de regio **Zeeland** wordt de bestaande pilot MDA++ doorontwikkeld gericht op een definitieve procesinrichting en structurele borging van de aanpak. De regio **Arnhem-Achterhoek** zet ook in op de doorontwikkeling en versterking van de MDA++. De domeinoverstijgende samenwerking wordt versterkt, ervaringsdeskundigheid wordt ingezet en er wordt intensiever samengewerkt met de lokale (wijk)teams. In de regio's **West-Veluwe Vallei** en **Zuid-Holland Zuid** wordt een MDA++ ontwikkeld en ingericht.

Centra Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Als onderdeel van het programma GHNT wordt verkend welke voordelen het onder één dak organiseren van de multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking ten behoeve van acute en/of structurele veiligheid heeft.

In de regio's Hart van Brabant en Rotterdam-Rijnmond zijn multidisciplinaire teams gestart die gezamenlijk casussen behandelen. De teams in Rotterdam-Rijnmond en Hart van Brabant zijn en worden getraind in de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling met betrokkenen. COVID-19 heeft tot een vertraging in de trainingen geleid. In beide regio's werken de teams onder één dak. Voor de verdere doorontwikkeling van het centrum in de regio Rotterdam-Rijnmond wordt gezocht naar een manier om hulp op een laagdrempelige manier toegankelijk te maken voor zowel slachtoffers en plegers. In de regio Hart van Brabant is het inrichten van het integraal spoedplein, de samenwerking met het ziekenhuis, vertraagd door COVID-19.

De hypothese dat met het samenwerken 'onder één dak' de kwaliteit en de effectiviteit van de samenwerking en daarmee de kwaliteit van hulp en ondersteuning aan gezinnen worden vergroot, wordt inmiddels gemonitord door het Verwey-Jonker Instituut. Onderzocht wordt welke werkbare elementen zorgen voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De pilotregio's en referentiewerkwijzen zijn via 'action learning/learning on the job' hun werkwijze aan het verbeteren. Deze werkwijze kan ook na afloop van het programma GHNT worden gebruikt. De opbrengsten van het onderzoek kunnen – ook tussentijds – door andere regio's worden benut om hun eigen aanpak in te richten en/of te verbeteren.

4.4 Trauma

Wanneer blijkt dat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling, is het van belang dat er een afweging wordt gemaakt of traumascreening nodig is. Dit vraagt dat professionals voldoende traumasensitief zijn. Het gaat hierbij om medische-, onderwijs-, gemeentelijke- en justitieprofessionals. Ook is het noodzakelijk dat er instrumenten beschikbaar zijn om de screening uit te kunnen voeren en dat duidelijk is wie dit moet doen. Ten slotte is het belangrijk dat er voldoende behandelaanbod (tijdig) beschikbaar is, maar ook dat er voldoende aandacht is voor psycho-educatie en emotie-regulatie. Het inrichten van een effectieve trauma-aanpak is een forse en meerjarige opgave, die de duur van het programma GHNT overstijgt.

Trauma-aanpak

In de voor het programma GHNT opgestelde 'routekaart naar standaardscreening' ligt de focus in eerste aanleg op enkele geprioriteerde doelgroepen, waaronder de cliënten van de verschillende vrouwenopvang-organisaties, Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), de Gecertificeerde Instellingen, de MDA++ aanpak en de Centra Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Hiervoor is vanuit het project Trauma onder andere het volgende uitgewerkt:

- In september is een bijeenkomst geweest van de brancheorganisatie Valente. Vanuit deze organisatie is in 2019 het keurmerk 'Veiligheid in de Vrouwenopvang' opgesteld, met daarin ruime aandacht voor het belang van traumascreening. Om dit keurmerk in de eigen processen een plek te geven, worden normen en indicatoren uitgewerkt en overgenomen. Op basis van deze normen wordt concreet uitgewerkt wat er ten aanzien van trauma-aanpak binnen vrouwenopvang-organisaties moet gebeuren om te voldoen aan het keurmerk. Dit wordt begin 2021 opnieuw met de brancheorganisatie besproken.
- Voor het LNVT wordt samen met de werkgroep gedragswetenschappers Veilig Thuis een voorstel ontwikkeld voor standaard traumascreening/afwegingen rondom screening. Tevens wordt bekeken hoe traumasensitiviteit en eventuele verdere bijdragen aan de trauma-aanpak binnen Veilig Thuis bevorderd kunnen worden.
- Binnen de RvdK zijn tot eind 2020 verschillende sessies met de werkgroep Trauma en Hechting gepland. Deze werkgroep levert begin 2021 een concreet voorstel op om de traumasensitiviteit binnen de RvdK te versterken.

- Met verschillende gedragswetenschappers vanuit de Gecertificeerde Instellingen is recent eveneens een werkgroep Trauma geformeerd.
- In bijeenkomsten met de centra huiselijk geweld en kindermishandeling in Rotterdam-Rijnmond en Hart van Brabant, en vijf regio's die de trauma-aanpak verder willen integreren in hun MDA++, zijn per locatie doelen gesteld in het kader van de trauma-aanpak.
- Er is inhoudelijke aansluiting bij de proefinvoer van de richtlijn 'Signaleren van trauma' voor jeugdhulp en jeugdbescherming.
- Er is inhoudelijke aansluiting bij de ontwikkeling van de zorgstandaard 'Psychotrauma- en stress-gerelateerde stoornissen'. Deze wordt ontwikkeld door het kwaliteitsinstituut Akwa GGZ, dat kwaliteitsstandaarden voor de GGZ ontwikkelt en beheert.
- Met studenten van de Avans Hogeschool die de minor 'Werken in het gedwongen kader' volgen wordt gewerkt aan onderzoek naar de traumascreening van een systeem rondom gedetineerden in de Penitentiaire Inrichting in Dordrecht en naar het vormgeven van traumascreening binnen de centra huiselijk geweld en het geven van psycho-educatie aan de cliënten van deze centra.
- Voor gemeenten en regio's zijn twee instrumenten ontwikkeld¹⁹:
 - De handreiking 'Inbedden traumasensitiviteit' die kan worden gebruikt om inzichtelijk te maken waar de regio staat op meerdere aspecten die bijdragen aan een structurele inbedding van traumasensitiviteit. Tevens biedt de handreiking een overzicht van tools per aspect.
 - Het document 'Traumasensitief werken binnen de visie gefaseerde ketenzorg', dat inzichtelijk maakt dat traumasensitief werken in alle fases van de visie van belang is, wie hierin een rol kan spelen en hoe deze dat kan doen.
- Tot slot worden een 'Infographic traumasensitiviteit' en een 'Overzicht traumascreening: Afwegingen en Instrumenten' ontwikkeld voor de verschillende groepen professionals.

Regiobeeld

In de rondetafelgesprekken blijkt dat regio's op verschillende manieren bezig zijn met het onderwerp trauma. De regio's erkennen het belang van de aanpak van trauma, en zoeken naar manieren om dit vorm te geven. Net als in voorgaande voortgangsrapportages blijkt dat in de vrouwenopvang er veel inzet op dit thema wordt gepleegd. Daarnaast maken regio's gebruik van de projectenpool om het belang van een goede trauma-aanpak regionaal beter op de kaart te zetten. Volgend jaar zetten regio's met name in op traumasensitief werken (acht regio's) en op de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 (negentien regio's):

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: trauma-aanpak

Op initiatief van de regio Flevoland werken **achttien regio's**²⁰ samen aan het project 'Online Platform Trauma 2.0 – De Drakentemmers'. Hierin wordt gewerkt aan de uitrol van het eerder door zes regio's ontwikkelde platform in nog eens twaalf regio's. Via het platform worden 40 nieuwe behandelaars getraind in de specifieke vaardigheden die zijn vereist om met slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen te werken. Voor de 20 behandelaars van 'Online Platform Trauma 1.0' wordt verdiepende training aangeboden. Daarnaast vindt op het platform matching plaats tussen vraag en aanbod met betrekking tot de inzet van behandelaars en wordt via het besloten deel van het platform de mogelijkheid geboden voor e-learning, intervisie en supervisie. Met dit project wordt een bijdrage geleverd aan de (verdere) versterking van specifieke expertise en beschikbaarheid van trauma- en gehechtheidsbehandeling in de vrouwenopvang, maatschappelijke opvang en MDA++ in de deelnemende regio's.

¹⁹ <https://vng.nl/artikelen/traumascreening-en-aanpak>

²⁰ Flevoland, Alkmaar-West-Friesland, Amsterdam-Amstelland, Kennemerland, Kop van Noord-Holland, Zaanstreek-Waterland, West-Brabant, Friesland, Arnhem-Achterhoek, Groningen, Hart van Brabant, Hollands-Midden, Rotterdam-Rijnmond, Utrecht, IJsselland, Zeeland, Zuid-Holland Zuid en Zuid-Limburg.

In het project ‘Verbeteren van traumascreening en vergroten van traumasensitiviteit’ in de regio **Gooi en Vechtstreek** wordt ingezet op twee sporen. Enerzijds wordt ingezet op het implementeren van instrumenten voor traumascreening en monitoring, zodat cliënten/gezinnen/huishoudens die met huiselijk geweld te maken hebben actief worden bevraagd op trauma-gerelateerde klachten. Anderzijds wordt ingezet op het verbeteren van de traumascreening door de grote groep professionals die werkzaam is op het terrein van huiselijk geweld en/of seksueel geweld en kindermishandeling. Voor hen is het van belang te begrijpen wat de impact is van geweld en om te kunnen signaleren dat iemand trauma-gerelateerde klachten heeft. Traumasensitiviteit leidt ertoe dat slachtoffers zich gehoord en begrepen voelen en dat er verwijzing plaatsvindt als dat nodig is.

Onderdeel van het project ‘Doorontwikkeling lokale teams en veiligheidsdenken’ in de regio **IJsselland** is het vormen van een integrale traumasensitieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen de lokale teams. Hiertoe wordt onder andere ingezet op deskundigheidsbevordering voor het lokale veld, het maken van afspraken met het lokale veld over wie traumascreening en psycho-educatie uitvoert, het vormgeven van een werkgroep met als opdracht om traumascreening in de aanpak in te bedden en het aanbod van traumabehandeling in kaart te brengen en eventueel uitbreiden en aansluiting vinden bij bestaande groepen ervaringsdeskundigen.

4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren

Voortgang aanpak knelpunten vrouwenopvang

De Nationale Ombudsman, het Toezicht Sociaal Domein en de commissie Lenferink hebben in verschillende rapporten knelpunten in kaart gebracht die zich voordoen bij de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld.²¹ Eerder meldde de minister van VWS de Tweede Kamer al dat een aanzienlijk deel van deze knelpunten, zowel bij en tussen gemeenten als op landelijk niveau, is aangepakt.²²

Om na te gaan wat de stand van zaken is met betrekking tot de resterende knelpunten op gemeentelijk niveau is een inventarisatie uitgevoerd onder de 35 centrumgemeenten vrouwenopvang. De uitkomsten hiervan worden besproken met brancheorganisatie Valente (voorheen Federatie Opvang), de VNG en het ministerie van VWS om te bezien welke verdere stappen nodig zijn.

Een voorlopig beeld op basis van de tot nu toe binnengekomen reacties, is dat voor diverse van de resterende knelpunten lokaal oplossingen zijn gevonden:

- Zo hebben verschillende vrouwenopvang-instellingen zelf mensen aangetrokken met specialistische kennis over schuldenproblematiek. Schuldhulpverlening komt daardoor eerder op gang en de uitstroom uit de vrouwenopvang wordt versneld, doordat woningcorporaties bereid zijn om vrouwen, ondanks hun schulden, een eigen woning aan te bieden.
- Verschillende gemeenten hebben afspraken gemaakt met een woningcorporatie over de beschikbaarheid van woningen voor vrouwen die uit de opvang komen. In een regio zijn afspraken gemaakt over de uitstroom naar alle dertien gemeenten in die regio, zodat het daar lukte de gemiddelde verblijfsduur in de opvang terug te brengen naar zes maanden.
- Bijna alle gemeenten hebben afspraken gemaakt met hun vrouwenopvang-instelling over het aanvragen en verstrekken van bijstandsuitkeringen.

²¹ Respectievelijk: Vrouwen in de knel. Een onderzoek naar knelpunten in de vrouwenopvang. (2017); Moeder en kind verlaten de vrouwenopvang. (Wie) is dat een zorg? (2017); Eindrapportage Lenferink over kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang (2018).

²² Zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/19/commissiebrief-verzoek-om-reactie-op-bericht-nos-nl-hulp-na-huiselijk-geweld-stagneert-gezinnen-lang-in-onzekerheid%E2%80%99>, de bijlage ‘stand van zaken in de vrouwenopvang’ (via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2019/04/19/stand-van-zaken-knelpunten-in-de-vrouwenopvang>) en de vorige voortgangsrapportage (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/05/31/geweld-hoort-nergens-thuis-4e-voortgangsrapportage>).

Knelpunten die gemeenten en regio's overstijgen blijken echter vaak nog moeilijk oplosbaar. De overdracht van schuldendossiers, wanneer vrouwen verhuizen van de ene gemeente naar de andere, blijkt bijvoorbeeld voor veel gemeenten nog een lastig punt te zijn.

Aan de oplossing van een knelpunt op landelijk niveau is gewerkt in de pilot Toeslagen van Belastingdienst, Sociale Verzekeringsbank en Moviera, in opdracht van het ministerie van VWS. In de pilot is met succes een nieuwe procedure uitgetest voor versnelde toekenning van kindbijslag en kindgebonden budget aan vrouwen die met hun kind in een vrouwenopvang verblijven. Dit najaar vindt de besluitvorming plaats over de landelijke invoering van de nieuwe procedure.

Experimenten vrouwenopvang

Het programma GHNT ondersteunt in 2019 en 2020 zes experimenten vrouwenopvang (uitvoering in dertien GHNT-regio's) die zich richten op de aanpak van de knelpunten die door de Nationale Ombudsman, het Toezicht Sociaal Domein en de commissie Lenferink zijn gesignaleerd. Deze experimenten kunnen de opvang en ondersteuning aan slachtoffers van huiselijk geweld verbeteren en een kwaliteitsimpuls geven. Vanwege COVID-19 is vertraging opgetreden in de uitvoering van deze experimenten. Daarom lopen een aantal experimenten door tot in 2021.

Elk experiment heeft te maken met een regionale context, waarin samengewerkt wordt met verschillende partners in de veiligheidsketen voor het duurzaam doorbreken van de geweldcyclus, het voorkomen van revictimisatie en het herstel gericht op de toekomst. Samenwerking en expertisedeling zijn cruciaal om dit te realiseren. In september 2020 is de monitoring en evaluatie van de experimenten door een onafhankelijke partij gestart. Het onderzoek loopt tot najaar 2021. In de zesde en zevende voortgangsrapportage GHNT wordt over de resultaten van de experimenten gerapporteerd.

Capaciteit noodbedden vrouwenopvang

In de vorige voortgangsrapportage zijn de aanleiding en voornaamste resultaten beschreven van een onderzoek door Regioplan naar de capaciteit van opvangplekken in de vrouwenopvang voor acute crisissituaties. Uit het onderzoek bleek dat in 2019 146 keer alternatieve opvang geboden is, omdat binnen de daarvoor bedoelde opvang geen plek beschikbaar was. Oorzaken zijn niet alleen gelegen in knelpunten in de instroom, maar ook in de door- en uitstroom.

Vanaf 2020 is er structureel 14 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het creëren van benodigde extra opvangplekken voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het oplossen van in- door- en uitstroomproblematiek. Momenteel wordt lokaal door gemeenten en regio's gewerkt aan oplossingen.

Als het gaat over zicht op de beschikbaarheid van opvangplekken, bleek dat instellingen voor vrouwenopvang werken met verschillende registratiesystemen en dat zij verschillende definities gebruiken. Hierdoor is het voor gemeenten en instellingen niet inzichtelijk hoeveel en waar opvangplekken beschikbaar zijn, bijvoorbeeld in gevallen waarin slachtoffers snel buiten de eigen regio opgevangen moeten worden. De VNG, Valente en het ministerie van VWS zijn in gesprek over wat nodig is om hier inzicht in te krijgen.

Kinderen in de opvang

Om de aandacht voor kinderen in de opvang (vrouwenopvang en maatschappelijke opvang) te kunnen verbeteren is een onderzoek uitgevoerd naar kinderen in de opvang. Voor dit onderzoek zijn enquêtes uitgezet waarop 69% van de vrouwenopvangorganisaties en 64% van de maatschappelijke opvangorganisaties heeft gereageerd. Op basis van deze respons concluderen de onderzoekers dat voor het jaar 2019 bij deze organisaties in totaal 3.019 kinderen in de vrouwenopvang woonden en 1.859 kinderen in de maatschappelijke opvang. Deze aantallen zijn exclusief ambulante zorgsituaties en geven een beeld over het aantal kinderen dat in de opvang verblijft van de leden van Valente.

De wijze waarop aandacht wordt besteed aan kinderen in de opvang verschilt per gemeente. Uit het onderzoek komt naar voren dat er behoefte is aan het ontwikkelen van een gespreksleidraad die als hulpmiddel kan worden ingezet om het gesprek op gang te brengen tussen gemeenten en opvangorganisaties over de verbetering van de positie van kinderen in de opvang.

In het onderzoek hebben centrumgemeenten en opvangorganisaties het belang benadrukt van een structureel gesprek over kinderen in de opvang. Dit kan helpen om voldoende aandacht te blijven besteden aan kinderen in de opvang. Bovendien draagt dit bij aan het wederzijdse begrip van elkaars positie en belangen.

4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak

Ontwikkelagenda politie, justitieorganisaties en Veilig Thuis

Met behulp van de ontwikkelagenda ‘Veiligheid voorop!’ zetten de politie, het OM, de reclassering, de RvdK en Veilig Thuis – verzameld in het Landelijk Netwerk Zorg Straf – verbeterstappen in de samenwerking tussen zorg en straf vanaf het begin van de loop van een (straf)zaak. Deze verbeterstappen leveren het volgende op:

- Vroegtijdigheid: casuïstiek komt eerder in beeld bij de politie en het OM door het actiegericht overleg, of bij Veilig Thuis door het samen optrekken in een acute crisis en door de afstemming van huiselijk geweld op ZSM.
- Gelijkijdigheid van handelen: de focus ligt op samenwerken met elkaar en parallel aan elkaar in plaats van na elkaar. Actiegericht overleg, Samen op in Acuu en de afstemming op ZSM zijn hier voorbeelden van.
- Inzicht in (on)veiligheid: er is sneller een inschatting beschikbaar van Veilig Thuis van de soort en mate van onveiligheid van betrokkenen, ook dit is zichtbaar bij Samen op in Acuu en de afstemming op ZSM.
- Onderzoek: de onderzoekshandelingen van betrokken partijen kunnen nu beter worden afgestemd. Het actiegericht overleg en de afspraken over samenwerken bij strafbare kindermishandeling zijn hier voorbeelden van.
- Interventies: er kunnen nu betere afspraken gemaakt worden ten behoeve van de (fysieke) veiligheid, over de inzet van interventies omdat er een completer, vollediger en beter beeld beschikbaar is.

Komend half jaar werken politie, Veilig Thuis en crisisinterventieteams aan het realiseren van een snellere samenwerking tussen partijen in de eerste 24 uur na een melding van acute geweldssituaties bij de meldkamer. Dit traject ‘Samen op in Acuu’ loopt in ieder geval in vier startgebieden. In deze startgebieden komt de politie na een melding van een acute situatie van huiselijk geweld niet alleen, maar samen met Veilig Thuis en/of gemeentelijke crisisdiensten ter plaatse. Hierdoor kan een snellere veiligheidsbeoordeling worden gemaakt en is (indien nodig) directer en beter afgestemd ingrijpen mogelijk. Zo wordt aan de hand van de dagelijkse praktijk onderzocht op welke manier al direct in de acute situatie van huiselijk geweld gezamenlijk kan worden opgetrokken om de acute veiligheid in het gezinssysteem te herstellen. Ook worden maatregelen genomen, zodat de kans op herhaling van onveiligheid zo klein mogelijk is. Er wordt een toolkit ontwikkeld zodat politie, Veilig Thuis en gemeentelijke crisisdiensten hier ook in andere regio’s mee kunnen starten.

In alle 26 Veilig Thuis-regio’s is of komt er een actieoverleg tussen in ieder geval Veilig Thuis, politie en OM. Hier wordt casuïstiek behandeld waar zorg en straf mogelijk samenloopt (er is nog geen aangifte gedaan of het is nog niet duidelijk of er sprake is van strafbare feiten) en afstemming over de route nodig is. Overige organisaties kunnen aansluiten als de casuïstiek daarom vraagt. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de reclassering, de RvdK, Zorg- en Veiligheidshuizen of hulpverleningsorganisaties. Het doel is samen te werken aan acute veiligheid voor het gezinssysteem en vroegtijdig de eerste onderzoekshandelingen en interventies snel en doeltreffend in te zetten. Er is een onderlegger en een methodische onderbouwing ontwikkeld om de regio’s te helpen bij deze actieoverleggen.

Twee andere verbeteractiviteiten in de ontwikkelagenda zijn de situatieplaat en het interventiepalet. De situatieplaat brengt de inzet van het OM, de politie, Veilig Thuis, de RvdK en de reclassering bij de aanpak van het beëindigen van onveiligheid en geweld voor alle betrokkenen van de aanpak beter in beeld. Het is een ondersteunende visualisatie van de visie gefaseerde ketenzorg voor het gesprek met betrokkenen en geeft zicht op de mogelijke interventies. Een eerste ontwerp van de situatieplaat is opgeleverd. COVID-19 heeft tot gevolg dat het testen van het ontwerp door middel van fysieke bijeenkomst momenteel niet mogelijk is. Daarom worden plannen in gang gezet om de situatieplaat te digitaliseren en bruikbaar te maken voor digitale gesprekken. Het interventiepalet is naar verwachting eind van dit jaar in concept gereed.

Huiselijk geweld op ZSM

Daar waar strafrechtinterventies ingezet worden op basis van de veiligheidsbeoordeling is de afstemming zorg- straf ook op ZSM cruciaal. In zeven van de tien arrondissementen wordt daarom werkenderwijs beproefd wat het betekent als Veilig Thuis en de partners op ZSM gelijktijdig en gezamenlijk aan de slag gaan met verdachten die zijn aangehouden wegens huiselijk geweld.²³ Drie arrondissementen krijgen hierbij procesondersteuning. Met deze manier van werken moeten de aanpak van de verdachte en de hulpverlening aan slachtoffer(s) beter op elkaar aansluiten, zodat effectiever wordt gewerkt aan de veiligheidssituatie in het gezin of het huishouden. De strafrechtelijke veiligheidsmaatregelen en interventies kunnen lopende hulpverlening versterken en hierdoor kan geweld stoppen en herhaling worden voorkomen.

Het gelijktijdig en gezamenlijk leren samenwerken kost tijd, omdat het een andere aanpak is waarbij veel verschillende medewerkers zijn betrokken vanuit diverse organisaties. De nieuwe aanpak heeft ook implicaties voor andere werkafspraken en – processen, zoals bijvoorbeeld de organisatie rondom het tijdelijk huisverbod, het verdiepingsoverleg op ZSM, het spreekuur huiselijk geweld en de opvolging van zaken binnen Veilig Thuis. Om over te kunnen gaan tot uitvoering in alle arrondissementen is nodig dat er een beeld is van de impact voor betrokken organisaties. Dit wordt onderzocht door Significant. De analyse is besproken met bestuurders van het Landelijk Netwerk Zorg Straf en zal vervolgens worden benut voor besluitvorming door de Vereniging van Eigenaren ZSM²⁴ en het Landelijk Netwerk Veilig Thuis. In de tweede helft van 2020 is de scholing van medewerkers op ZSM-locaties gestart. Hierbij sluiten medewerkers van Veilig Thuis aan. Het scholingsaanbod bestaat uit modules met kennis over en achtergronden van huiselijk geweld (waaronder stalking) en informatiedeling. Vanwege COVID-19 gebeurt dit digitaal. Hierdoor kunnen sommige modules waarvoor fysieke aanwezigheid effectiever is nog niet worden uitgevoerd.

Spreekuur huiselijk geweld

In de twee pilots 'Spreekuur huiselijk geweld' wacht het OM, in het geval van geen acuut onveilige situatie, met het nemen van een besluit bij huiselijk geweld zaken totdat de reclassering samen (met Veilig Thuis) binnen twee weken na aanhouding met verdachten (en gezinsleden) heeft gesproken en aan het OM kan adviseren welke strafrechtelijke afdoening wenselijk is. De kracht van het spreekuur huiselijk geweld is dat verdachten sneller in beeld komen bij de reclassering en dat de juiste ondersteuning of toezicht eerder kan worden ingezet, zodat de inzet van straf- en zorginterventies aan kracht winnen. In 2019 zijn deze pilots van start gegaan in Oost-Nederland en Oost-Brabant. De bedoeling was dat in 2020 twee nieuwe regio's met deze werkwijze zouden gaan werken (regio Noord-Nederland en een tweede arrondissement). Dit is vanwege COVID-19 opgeschort. In 2020 is een businesscase uitgevoerd van de impact van het ideale werkproces huiselijk geweld op ZSM voor de reclassering. Op basis daarvan wordt besluitvorming gestart over mogelijk structurele inzet. Daarbij wordt ook de evaluatie van de pilots betrokken en de opgedane ervaringen met de werkwijze huiselijk geweld op ZSM.

²³ Politie, OM, Reclassering, RvdK, SHN en Halt pakken met ZSM veelvoorkomende misdrijven op daadkrachtige wijze aan. In de ZSM-werkwijze beslissen zij na aanhouding van de verdachte zo spoedig mogelijk over het afdoeningstraject.

²⁴ De vereniging van eigenaren bestaat uit OM, politie, 3RO en RvdK. Veilig Thuis is geen lid van de VVE ZSM.

Huisverbod

Het tijdelijk huisverbod is één van de mogelijke interventies binnen het geheel van strafrechtelijke, civielrechtelijke en bestuursrechtelijke interventies in combinatie met zorg en hulpverlening. Het tijdelijk huisverbod wordt door alle betrokkenen gezien als een zinvol bestuursrechtelijk instrument. Tegelijkertijd kan de toepassing in de praktijk beter.

Gemeenten, politie, justitie, Veilig Thuis, hulpverlening en het ministerie van JenV zijn daarom begin 2020 in werksessies aan de slag gegaan over de plaats van het tijdelijk huisverbod in dit brede palet, en over uitdagingen in de uitvoeringspraktijk van het tijdelijk huisverbod. Deze werksessies worden in het najaar van 2020 voortgezet om tot (voorstellen voor) concrete uitwerkingen te komen, dan wel tot het formuleren van vraagstukken die voorgelegd worden aan een bestuurlijke tafel met burgemeesters en onder andere het OM, de politie, Veilig Thuis en de reclassering.

Voorbeelden van thema's die op de werksessies kunnen worden behandeld zijn:

- de functie of positie van het tijdelijk huisverbod in de reactie op acuut geweld binnen de eerste 24 uur, met hierin aandacht voor de praktijk van een dubbele aanpak (een tijdelijk huisverbod tegelijkertijd met de inzet van een strafrechtelijke procedure);
- verbreding van de veiligheidsbeoordeling voor alleen het tijdelijk huisverbod naar een gezamenlijke beoordeling van (on)veiligheid in acute situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling, en signalering van mogelijk toekomstige escalatie (en herhaling van onveiligheid).

In 2019 hebben twee regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen gericht op het effectiever inzetten van een tijdelijk huisverbod. Vanuit de projectenpool 2020-2021 wordt één regio ondersteund bij een project dat bijdraagt aan de uitvoering van het tijdelijk huisverbod.

Project uit de projectenpool 2020-2021: tijdelijk huisverbod

In de regio **Amsterdam-Amstelland** is een onderzoek gestart waarin wordt onderzocht of (1) de beoogde doelen van het opleggen van het tijdelijk huisverbod worden bereikt, (2) wat er nodig is om de doelbereiking te verbeteren en (3) de doelbereiking te verbeteren op basis van afgesproken verbeteracties en aanvullende maatregelen.

Aanpak (ex-partner)stalking

De versterkte aanpak van (ex-partner)stalking krijgt steeds verder vorm. Er wordt duurzaam geïnvesteerd in het werkproces voor (ex-partner)stalking in lijn met de ontwikkelagenda Veiligheid Voorop!. Dit is nader uitgewerkt en breed verspreid binnen de politie, Veilig Thuis, het OM, de reclassering, Slachtofferhulp Nederland en de Raad voor de Rechtspraak. Het werkproces wordt aangescherpt en aangepast op basis van ervaringen in de praktijk.

Ook is er in het afgelopen half jaar uitvoering gegeven aan de maatregelen die zijn opgenomen in de beleidsreactie op het rapport van de Inspectie Justitie en Veiligheid over de aanpak van de stalking door Bekir E.²⁵:

- Dit najaar is de gezamenlijke training over de aanpak van ex-partnerstalking van start gegaan op verschillende ZSM-locaties. Hieraan nemen in ieder geval professionals van het OM, de politie, reclassering en Slachtofferhulp Nederland deel en waar mogelijk sluiten professionals van Veilig Thuis aan.
- Het OM heeft haar aanwijzingen en richtlijnen herbeoordeeld en heeft bepaald dat deze aangepast moeten worden. Binnenkort rondt het OM dit proces voor een deel van de aanwijzingen en richtlijnen af. Hiermee wordt ernaar gestreefd de ernst van het delict en de impact daarvan op slachtoffers beter te onderkennen en benoemen.

²⁵ Kamerstukken II 2018/19, 29279, nr. 540.

- De werkwijze voor het opleggen van contact- en locatieverboden is door een projectgroep waarin alle betrokken partijen vertegenwoordigd zijn tegen het licht gehouden. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak dat doorloopt tot eind 2021. Het plan bestaat uit twee sporen: verbetering van de kwaliteit van de verboden en het ondersteunen van dit proces door de ICT-infrastructuur. In de afgelopen maanden is vooral geïnvesteerd in het eerste spoor. De op correcte wijze door het CJIB bij de politie aangeleverde contact- en locatieverboden worden handmatig ingevoerd in de Basisvoorziening Handhaving (BVH).²⁶ Hierdoor zijn de verboden eerder zichtbaar voor de politieagenten op straat, en daarmee beter te handhaven. Dit heeft op korte termijn het meeste effect voor het slachtoffer. Daarnaast is gestart met een inventarisatie van de ICT-infrastructuur en wordt bekeken welke knelpunten er zijn en hoe ICT dit proces kan ondersteunen. In 2021 zal worden gewerkt aan de benodigde ICT-aanpassingen.

In aanvulling hierop worden lokaal nog aanvullende stappen gezet. Zo heeft het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond (ZVH RR) een themakamer ingericht voor huiselijk geweld. Hiermee is voor dergelijke zaken meer capaciteit en kan dit ook sneller worden opgepakt. Bij de politie-eenheid Rotterdam krijgt het slachtoffer ook een vast aanspreekpunt. Er is ook een vast aanspreekpunt beschikbaar als de zaak op het ZVH RR wordt besproken. Tot slot wordt in Rotterdam geëxperimenteerd met de inzet van een deur-camera ten behoeve van het verzamelen van bewijs en wordt verkend hoe er een koppeling kan worden gemaakt tussen de elektronische monitoring van de pleger en het beschermingsdevice van het slachtoffer.

Regionale netwerken zorg en straf

Tijdens de rondetafelgesprekken is aan de regio's gevraagd naar de verbinding tussen het regionaal netwerk zorg en straf en de regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Ruim de helft van de regio's geeft aan dat deze verbinding er in hun ogen niet of onvoldoende is. Elf regio's geven aan dat deze verbinding er in voldoende mate is. Gevraagd naar de prioriteiten van de regionale netwerken zorg en straf worden vooral het inrichten van het actieoverleg (elk keer) en het aansluiten van Veilig Thuis op ZSM (zeven keer) benoemd.

Twee regio's gaan met ondersteuning van de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 aan de slag om het regionale netwerk zorg-straf en het programma GHNT regionaal nauwer te verbinden.

Project uit de projectenpool 2020-2021: Verbinden zorg-straf en GHNT

De regio's **Noord- en Midden-Limburg** en **Zuid-Limburg** willen de (dagelijkse) samenwerking tussen de ketenpartners in het netwerk zorg-straf en het programma GHNT op operationeel, tactisch en bestuurlijk niveau verder versterken. Hiertoe werken zij in het project 'Alleen ga je sneller, samen kom je verder' aan een lerend netwerk rondom de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit netwerk is een middel om te komen tot een meer integrale sturing van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling op basis van de visie gefaseerde ketenzorg, een beter gedeeld begrip van het begrip 'veiligheid', het beter verbinden van de zorg, preventie en veiligheid/straf op tactisch niveau, het beter verbinden van lokale teams met regionaal/provinciaal werkende organisaties en het beter verbinden van organisatie-overstijgende processen en beleid met de concrete praktijk.

²⁶ Een incidentregistratiesysteem van de nationale politie.

Plegeraanbod in het vrijwillig kader

Het programma GHNT gaat uit van een systeemgerichte aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Basisvoorwaarde voor het duurzaam stoppen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling is een goede aanpak van en voor een pleger binnen deze systeemgerichte aanpak. Het is echter niet altijd duidelijk welke interventies voor plegers effectief zijn en hoe plegers gemotiveerd kunnen worden om vrijwillige hulp te accepteren. Daarom wordt een verkenning gedaan naar het plegeraanbod in het vrijwillig kader binnen gemeenten. Aan de hand van deze verkenning worden bouwstenen opgeleverd die gemeenten helpen bij de inrichting van een passend plegeraanbod in het vrijwillig kader. Dit onderzoek en de bouwstenen dragen bij aan het doel om in elke regio een passend aanbod van hulp aan plegers beschikbaar te maken. De bouwstenen worden in maart 2021 beschikbaar gesteld aan gemeenten.

In 2019 hebben zeven regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen gericht op het vergroten van de motivatie van de pleger en het inbedden van de plegeraanpak in de systeemgerichte aanpak. Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen drie regio's een bijdrage:

Projecten uit de projectenpool: plegers in de systeemgerichte aanpak

In de regio **Rotterdam-Rijnmond** wordt in het project 'Verbeteren vrijwillige hulpverlening voor plegers van huiselijk geweld' geïnventariseerd in hoeverre er (voldoende) hulpaanbod is in het vrijwillig kader voor plegers en of deze hulp aansluit op hun behoefte. Ook wordt inzichtelijk gemaakt aan welke (rand)voorwaarden het vrijwillige aanbod voor plegers moet voldoen om de doeltreffendheid en acceptatie van het hulpaanbod zo groot mogelijk te laten zijn. Daarnaast start de pilot Risicotaxatie en vroegsignalering bij plegers van huiselijk geweld. Doel van de pilot is om door vroegdiagnostiek bij plegers in relatief lichte (niet strafrechtelijke) casuïstiek te komen tot eerdere signalering, en om hen door te geleiden naar laagdrempelig aanbod in vrijwillig kader dat past bij hun behoefte, als onderdeel van systeemgerichte hulp voor het hele (gezins)systeem.

In **West-Brabant** wordt het team ervaringsdeskundigen van 'De cirkel is rond' uitgebreid met voormalig plegers. Doel is om plegers van huiselijk geweld door deze inzet te motiveren om hulp te aanvaarden, waardoor de kans op structurele veiligheid in het gezin/huishouden wordt vergroot.

Het 'Project Integrale Behandeling en Begeleiding (PIBB)' bij huiselijk geweld in de regio **Amsterdam-Amstelland** richt zich op gezinnen waar structureel huiselijk geweld speelt en heeft als doel het duurzaam oplossen van huiselijk geweld en daarmee het doorbreken van patronen van intergenerationele overdracht. PIBB richt zich dus op het hele gezinssysteem, inclusief de plegers omdat het behandelen van de pleger noodzakelijk is voor het duurzaam oplossen van huiselijk geweld.

4.7 Sociale steun aan kinderen

In verschillende gemeenten lopen pilots of worden voorbereidende gesprekken gevoerd over het realiseren van sociale steun aan kinderen die thuis getuige zijn geweest van een (acute) geweldssituatie. Dit kan bijvoorbeeld door het snel (binnen 24 uur) informeren van scholen van geweldsescalaties in het gezin van hun leerling, zodat zij leerlingen beter op kunnen vangen en sociale steun kunnen bieden. Zo wordt de veerkracht van deze kinderen versterkt. In de (voorgenomen) pilots worden verschillende routes voor het informeren van scholen gevolgd. Dit loopt in de meeste gevallen via de politie. Ook zijn of worden routes verkend die lopen via het crisisinterventieteam dat wordt ingezet bij een tijdelijk huisverbod en via Veilig Thuis.

In de vorige voortgangsrapportage is beschreven dat niet alle pilots van de grond kwamen. Om deze reden zijn bestuurlijk vertegenwoordigers van de VNG, de nationale politie, Veilig Thuis en de PO-Raad op verzoek van de opdrachtgevers van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis met elkaar in gesprek gegaan over de wijze waarop het bieden van sociale steun aan kinderen na een (acute) geweldssituatie vormgegeven kan worden. Uit dat gesprek is een gezamenlijk beeld ontstaan van een aantal doelen en kansrijke paden op dit thema waarvoor zij zich willen inzetten. De komende periode verkennen zij zinvolle vervolgstappen.

Vroegtijdige steun voor kinderen in onveilige en niet pluis thuissituatie²⁷

Het is niet acceptabel dat een kind leeft en opgroeit in een onveilige omgeving en dat kind verdient dan ook alle steun. Of het nu gaat om geweld tussen zijn of haar ouders, fysieke mishandeling van het kind of emotionele verwaarlozing, de gevolgen voor het kind zijn van levenslange duur. We zetten er dan ook met vele betrokken partijen volop op in om kinderen uit die situatie te halen en ook om de gevolgen die kinderen ondervinden tegen te gaan. Een luisterend oor, een helpende hand, een veilige plek waar ze naar toe kunnen gaan, kunnen een groot verschil maken in het leven van een kind en bij het beperken van die gevolgen.

Wij weten als professionals bij politie, hulpverlening, gemeente en onderwijs wat ons te doen staat in een (acute) geweldssituatie en veel van onze aanpak is daar dan ook op gericht. Maar vaak gaat aan dat moment ook een lange periode van onveiligheid en een situatie vooraf waarin er al volop signalen zijn dat het 'niet pluis' is voor het kind/kinderen. Een periode waarin het kind zich eenzaam kan voelen met angst, zorgen en verdriet.

Voor kinderen in die situatie is iets doen belangrijk. Wij zijn daarom op zoek gegaan naar wegen waarlangs kinderen in onveilige thuissituaties veel sneller sociale en emotionele steun ervaren en eerder in beeld komen bij hulpverlening. Daarvoor hebben wij een aantal sporen verkend:

1. Het is belangrijk dat kinderen vroegtijdig hun verhaal kunnen delen met iemand die ze vertrouwen. En dat op een manier, op een plek en op een moment dat zij zelf kiezen. Bestaande methodes als Jouw Ingezette Mentor (JIM) en (zelfgekozen) vertrouwenspersonen voor alle schoolkinderen bieden inspiratie voor het vinden van een manier om dit mogelijk te maken.

²⁷ Vroegtijdige steun voor kinderen in onveilige en niet pluis thuissituatie. Opgesteld door Rinda den Besten (PO-raad), Debbie Maas (Landelijk Netwerk Veilig Thuis), Annemarie Penn (Vereniging Nederlandse Gemeenten) en Anja Schouten (Nationale Politie).

2. Door beter gebruik te maken van aanwezige informatie in combinatie met wetenschappelijke kennis kunnen we beter voorspellen in welke gezinnen onveiligheid een risico vormt. En kunnen we meer 'informatie-gestuurd beschermen en ondersteunen'. Gemeenten hebben de beste informatiepositie en kunnen hierin een leidende rol nemen; andere partijen zoals de politie en het onderwijs kunnen met hun ervaring hiermee behulpzaam zijn.

De verbetering van de geboortezorg zoals ingezet door het programma Kansrijke Start biedt bijvoorbeeld een aanknopingspunt om preventief steun te organiseren voor kinderen in gezinnen met een hoog veiligheidsrisico.

3. School kan en moet een veilige haven zijn voor kinderen met een onveilig of niet pluis thuis. In de Schoolveiligheidsplannen die alle scholen maken, kunnen hiervoor maatregelen worden opgenomen, maar vooral is het van belang dat alle betrokkenen binnen school zich hier bewust van zijn. Hierbij worden bestaande middelen ingezet. Mooi voorbeeld is het toenemend gebruik van de vernieuwde meldcode door scholen. Daardoor komen meer signalen van verschillende partners bij elkaar in VT en kunnen zij sneller een beter beeld vormen van een zorgelijke situatie in een gezin. Daardoor kan sociale steun voor het kind waar nodig eerder opgestart worden.

En als er dan toch incidenten van huiselijk geweld en/of kindermishandeling plaatsvinden, is snelle emotionele en sociale steun naar betrokken kinderen ook cruciaal. Niet alleen hulpverlening of justitiële stappen, maar juist ook emotionele en sociale ondersteuning van kinderen is dan nodig.

Daarin bestaat een aantal opties:

- Naar het voorbeeld van Slachtofferhulp kan gezocht worden naar een manier om die steun effectief en passend voor elk kind met zijn of haar eigen persoonlijkheid en behoeftes vorm te geven.
- In diverse regio's zijn politie en VT gestart met samen op in acuut. In de eerste 24 uur wordt een veiligheidsplan opgesteld door VT. In dit moment van Veiligheid Voorop! wordt ook aandacht besteed aan sociale steun.
- Het kan voor een kind ook helpend zijn dat na een geweldsincident thuis de leerkracht op school weet dat zich in het leven van een kind iets ingrijpends heeft afgespeeld. Op deze manier kan zichtbaar en onzichtbaar begrip en steun worden gegeven door de leerkracht. Een aantal gemeenten volgt daartoe de aanpak 'Handle with Care' in lokale samenwerkingen van onderwijs, gemeenten (leerplicht) en Veilig Thuis. Politie kan daarbij aansluiten wanneer dat past bij de prioriteiten die zijn vastgesteld in de lokale driehoek.

Dit najaar zijn twee nieuwe pilots 'Handle with Care' gestart. In de regio Gooi en Vechtstreek is begin november een pilot Handle with Care gestart in de gemeente Huizen. Aan deze samenwerking tussen politie, onderwijs, Veilig Thuis en de leerplicht doen elf scholen mee. In de regio West-Veluwe Vallei is dit per december 2020 regio-breed ingevoerd.

Regionaal beeld

Vier van de 28 regio's geven aan dat er op dit moment een pilot voor het bieden van sociale steun loopt. In tien regio's is er een pilot in voorbereiding. De overige regio's nemen op dit moment geen stappen, onder andere omdat hier lokaal en/of regionaal nog geen overeenstemming is over de vraag of en hoe sociale steun gerealiseerd zou kunnen worden.

5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen

Specifieke groepen

Voor een aantal specifieke groepen is om verschillende redenen extra aandacht nodig. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar en niet altijd direct te herkennen zijn. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms een andere aanpak met specifieke expertise of andere organisaties.

- Slachtoffers seksueel geweld
- Slachtoffers loverboys en mensenhandel
- Slachtoffers schadelijke praktijken
- Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
- Complexe scheidingen
- Slachtoffers ouderenmishandeling

5.1 Slachtoffers seksueel geweld

Slachtoffers van seksueel geweld vormen een kwetsbare groep slachtoffers, waarbij de drempel om hulp te zoeken en het seksueel geweld te melden als hoog wordt ervaren.

Vergroten meldingsbereidheid

Op 25 november 2019 startte een door het ministerie van JenV gefinancierde campagne voor slachtoffers van seksuele misdrijven. De campagne heeft een looptijd van drie jaar en is bedoeld voor slachtoffers die nu nog drempels ervaren bij het doen van aangifte of het vragen van hulp (bijvoorbeeld bij het Centrum Seksueel Geweld (CSG), een huisarts of een psycholoog). Doel van de campagne is om te stimuleren dat ieder slachtoffer de benodigde hulp en ondersteuning zoekt en krijgt en dat de meldingsbereidheid toeneemt.

De eerste fase van de campagne is succesvol verlopen. De website watkanmijhelpen.nl werd in november en december 2019 door 74.000 mensen en in februari en maart 2020 door bijna 63.000 mensen bezocht. Volgens een grote meerderheid van de doelgroep is de campagne in staat om de belangrijkste campagneboodschappen over te brengen. De social media-uitingen op de datingapps Happn en Grindr zorgden voor het meeste bezoek. De campagne werd positief gewaardeerd. Door COVID-19 is de productie van online-communicatie in samenwerking met externe partners uitgesteld naar oktober. Dit najaar is de campagne hervat.

Pilot Centra Seksueel Geweld

Op 1 september 2020 zijn de minister voor Rechtsbescherming, de minister van VWS en de minister voor Medische Zorg een de pilot gestart om te onderzoeken in hoeverre het wettelijk eigen risico een financiële drempel is om hulp te zoeken voor slachtoffers van seksueel geweld. De pilot maakt het mogelijk dat slachtoffers van seksueel geweld die binnen zeven dagen hulp zoeken bij een Centrum Seksueel Geweld (CSG) het wettelijk eigen risico vergoed kunnen krijgen, vanwege de medische en psychologische zorgkosten die onder het eigen risico van de zorgverzekering vallen.

Seksueel geweld gaat vaak gepaard met angst, schaamte en schuld. Wie seksueel geweld meemaakt, durft daar vaak niet over te praten. Slachtoffers van seksueel geweld kunnen terecht bij het CSG voor sporenonderzoek, medische en psychische hulp. Aan dit sporenonderzoek zijn voor het slachtoffer geen kosten verbonden, maar de andere kosten die gemaakt worden vallen onder het eigen risico in de zorgverzekering. Bij het bieden van hulp aan slachtoffers zijn de eerste zeven dagen na seksueel geweld het belangrijkste. Dan is er betere kans op psychisch herstel en op het voorkomen van zwangerschap en geslachtsziekten. In die eerste dagen kunnen ook sporen van de dader nog veilig worden gesteld. Dit helpt bij het opsporen van de dader en de bewijsvoering als aangifte wordt gedaan bij de politie.

De pilot duurt een jaar. Parallel hieraan voert het NCSR (het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving) een wetenschappelijk onderzoek uit, dat moet laten zien of de vergoeding van het eigen risico een (financiële) drempel wegneemt om hulp te zoeken. De resultaten van deze pilot worden in het najaar van 2021 bekend gemaakt.

Onderzoek naar financiën en governance CSG

Op verzoek van de ministeries van VWS en JenV en in overleg met de VNG deed Gupta onderzoek naar de financiering van de CSG's (zowel het landelijk bureau als de zestien regionale CSG's). De aanleiding voor dit onderzoek was het beperkte zicht op de wijze waarop CSG-begrotingen tot stand komen en de verantwoording van de kosten die regionale centra en het landelijk bureau maken voor deze hulpverlening. Dit leidde eind 2019 tot stagnaties in de onderhandelingen tussen gemeenten en regionale CSG's. Beter zicht op de begrotingen en de manier waarop die tot stand komen, maakt het mogelijk om goed geïnformeerd beleid te vormen op de bekostiging van het CSG.

Het landelijk bureau CSG ondersteunt de regionale centra. De regionale centra werken volgens de landelijke kwaliteitscriteria, maar hebben de vrijheid om het zorgproces lokaal in te richten. Dat leidt tot diversiteit in de uitvoering van zorg en dus ook in de kosten daarvan.

Het onderzoek resulteerde in drie aanbevelingen:

- Uniformeer de wijze van begrotingen, met oog voor de lokale situatie;
- Vergroot de continuïteit van zorg door de afhankelijkheid van goodwill te verminderen;
- Overweeg alternatieve inkoopvormen.

Om de eerste aanbeveling op te pakken en verder uit te werken volgen gesprekken met het CSG en de VNG. De tweede en derde aanbeveling moeten in samenhang worden gezien met het onderzoek naar de governance (bestuurlijke en organisatorische inbedding) en samenwerking van de CSG's. Dit onderzoek start najaar 2020. De resultaten van dit onderzoek worden in de zomer 2021 verwacht. Deze uitkomsten moeten in samenhang worden gezien met de uitkomsten van het financieel onderzoek.

Vervolg slachtoffermonitor Seksueel geweld tegen kinderen – regionale aanpak

In de slachtoffermonitor Seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018 was één van de aanbevelingen van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (NRM) om te zorgen voor een gecoördineerde aanpak van seksueel geweld tegen kinderen op regionaal niveau en monitoring hiervan. Het programmateam GHNT werkt samen met de opdrachtgevers en de Nationaal Rapporteur aan een plan van aanpak. Ter voorbereiding is een informatiebijeenkomst georganiseerd met acht regio's/gemeenten. Hierin zijn regionale ervaringen van de aanpak van seksueel geweld gedeeld en is de regionale behoefte aan ondersteuning geïnventariseerd. Komende tijd wordt met geïnteresseerde gemeenten uitgewerkt (1) hoe beter zicht verkregen kan worden op deze problematiek in de regio, (2) hoe bestaande kennis beter gedeeld kan worden en (3) welke voorbeelden gemeenten kunnen helpen bij het ontwikkelen van een aanpak in de regio. De geleerde lessen en succesfactoren kunnen vervolgens dienen als voorbeeld voor andere regio's.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs

In opdracht van het ministerie van OCW hebben ResearchNed en Bureau Beke onderzocht wat de mogelijkheden van schoolbesturen, schoolleiders en onderwijzend personeel zijn om seksueel grensoverschrijdend gedrag door onderwijspersoneel richting leerlingen en studenten te voorkomen en effectief op te treden als het zich toch voordoet. In de beleidsreactie op onderzoek naar seksueel grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs²⁸ die dit najaar aan de Tweede Kamer is verzonden, wordt toegelicht wat scholen momenteel al doen om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen, wat de resultaten van het onderzoek zijn en hoe het ministerie van OCW het maatregelenpakket gaat aanscherpen. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan een overlegplicht bij alle vormen van seksueel geweld, een impuls aan de schoolcultuur, sterkere positionering van vertrouwenspersonen en een integraal screeningsbeleid (VOG). Hiermee wil het ministerie van OCW ervoor zorgen dat seksueel grensoverschrijdend gedrag van onderwijspersoneel richting leerlingen en studenten steeds minder vaak voorkomt.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen drie regio's een bijdrage:

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: seksueel geweld

In de regio **West-Brabant** wil men een regionaal eerstelijns hulpaanbod realiseren voor slachtoffers van seksueel geweld. Dit moet onder andere beschikbaar zijn voor de gehele regio, laagdrempelig en zonder verwijzing bereikbaar zijn, zonder wachtlijsten en beschikken over een combinatie van professionals en ervaringsdeskundigen en/of deelgenoten met aandacht voor specifieke culturele achtergronden. Het aanbod moet ook een plaats krijgen in de MDA++, omdat onderliggende problematiek van vroege seksueel geweldservaringen onbewust een trigger kunnen zijn om zelf ook geweld te gebruiken in het hier en nu. De visie gefaseerde samenwerking kan hierbij helpend zijn.

Het project 'Veilig online – Sexting & Grooming' in de regio **Friesland** richt zich op preventie en het creëren van bewustwording bij ouders en jongeren van de risico's en gevolgen van sexting voor zowel (potentiële) slachtoffers als voor (potentiële) daders. Daarnaast wordt ingezet op het versterken van de integrale ketensamenwerking, zodat ketenpartners weten wat elkaars mogelijkheden zijn met betrekking tot de aanpak van sexting en grooming en ze op elkaar aansluiten en/of verwijzen naar elkaar.

Met het project 'Seksueel geweld en uitbuiting tegen minderjarigen (12-16)' wil de regio **Zuidoost-Brabant** zicht krijgen op (potentiële) daders van seksueel geweld/uitbuiting tegen minderjarigen. Dit onderzoek richt zich ook op de aard van het ouderschap en de factoren die bijdragen aan het ouderschap. Door hier inzicht in te hebben, kunnen de interventies beter worden afgestemd en wordt een bijdrage geleverd aan het voorkomen van slachtofferschap. In het project wordt samengewerkt tussen professionals in de opsporing en zorg- en hulpverleningsorganisaties, gemeenten, onderwijsinstellingen en ervaringsdeskundigen.

²⁸ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z20559&did=2020D44141

5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel

De voortgang op de aanpak van deze problematiek wordt gerapporteerd door het programma Samen tegen mensenhandel. Het programma GHNT en het programma Samen tegen mensenhandel stemmen nauw af over de uitvoering van activiteiten.

5.3 Slachtoffers schadelijke praktijken

Op 18 februari 2020 hebben de minister van VWS en de minister voor Rechtsbescherming de actieagenda schadelijke praktijken aan de Tweede Kamer gestuurd. De aanpak heeft als doel om specifieke vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals vrouwelijke genitale verminking en huwelijksdwang, eerder en beter in beeld krijgen en stoppen en duurzaam oplossen. Vanwege COVID-19 is in het eerste half jaar van 2020 bewust geen uitvoering gegeven aan de actieagenda. Sinds het heropstarten van de actieagenda zijn er meerdere trajecten in gang gezet en ook al maatregelen afgerond.

In de komende maanden wordt prioriteit gegeven aan het uitvoeren van een aantal maatregelen, waaronder de vormgeving van een landelijk expertiseknooppunt. Samen met betrokken partijen wordt gewerkt aan de beste vorm om expertise in de uitvoering te bundelen. Om dit proces te ondersteunen wordt externe begeleiding ingeschakeld. Om meer inzicht te krijgen in het beperkt aantal meldingen dat Veilig Thuis jaarlijks ontvangt over vermoedens van (dreigende) vrouwelijke genitale verminking is hier een onderzoek naar gestart. Hierbij wordt ook gekeken naar hoe de onderliggende oorzaken van handelingsverlegenheid van professionals kunnen worden aangepakt. De resultaten van dit onderzoek worden voor de zomer van 2021 verwacht.

De financiering voor het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating is geregeld. Door de ministeries van VWS en Buitenlandse Zaken en de 35 centrumgemeenten Vrouwenopvang zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor 2020 en 2021. Daarnaast heeft de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie in samenwerking met andere beroepsorganisaties hun standpunt over maagdevlieshersteloperaties aangepast: het uitgangspunt is dat dergelijke hersteloperaties niet meer worden uitgevoerd.²⁹

5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties

Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties hebben een verhoogd risico op kindermishandeling. Vooral in die gezinnen waar ouders psychische problemen en/of verslavingsproblemen hebben en er sprake is van kindermishandeling, is samenwerking tussen GGZ-zorg voor volwassenen en hulpverlening van het kind in een systeemgerichte aanpak essentieel om duurzaam tot een stabiele situatie te komen. Daarnaast is bij kinderen van ouders met een lichte verstandelijke beperking (LVB) sprake van een verhoogde kwetsbaarheid.

Buitenshuis-project

Het Buitenshuis-project is gericht op kinderen van ouders met psychische problemen en/of verslavingsproblemen en kinderen van ouders met een licht verstandelijke beperking die opgroeien in een onveilige gezinssituatie. De nadruk ligt hierbij op het ontlasten van ouders door te organiseren dat kinderen naar de crèche, buitenschoolse opvang of een naschoolse activiteit kunnen gaan. Deze opvang ontlast ouders, en geeft kinderen de mogelijkheid om tijd door te brengen in een ontspannen situatie met leeftijdsgenoten, ook in de vakantieperiode. De professionals die met deze gezinnen werken en de medewerkers van de opvang krijgen een scholing traumasensitief werken, die ze voor alle kinderen kunnen gebruiken.

²⁹ <https://www.nvog.nl/wp-content/uploads/2020/09/NVOG-standpunt-Hymenreconstructie-2.0-27-8-2020.pdf>

Met financiële ondersteuning van het ministerie van VWS is een strategische verkenning naar de mogelijke kosten en baten van het Buitenshuis-project gedaan.³⁰ Op basis van de uitkomsten hiervan lijkt het Buitenshuis-project veelbelovend te zijn.

In het voorjaar van 2020 is een tussenevaluatie gedaan naar de ervaringen en het welbevinden van deelnemende ouders en kinderen. Uit het vragenlijstonderzoek komt naar voren dat na zes maanden het gezinsfunctioneren verbetert, het welbevinden van ouders stijgt en er weinig veranderd lijkt te zijn in de situatie van de kinderen.

Implementatie Kindcheck forensische klinieken

Dit jaar is gestart met een meerjarige implementatie impuls toepassing Kindcheck bij de forensische klinieken, om zo deze organisaties te ondersteunen bij de invoering van de Kindcheck in hun werkwijze. In de komende voortgangsrapportages wordt hier nader op ingegaan.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

In 2019 heeft één regio een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen gericht op een aanpak voor kinderen in kwetsbare opvoedsituaties. Vanuit de projectenpool 2020-2021 ontvangen twee regio's een bijdrage.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: kinderen in kwetsbare opvoedsituaties

In de regio **Twente** wordt er een multidisciplinaire aanpak ontwikkeld en geïmplementeerd voor ongeboren of jonge kinderen (leeftijd -9 maanden tot 4 jaar oud) die opgroeien in situaties van huiselijk geweld of kindermishandeling. Doel is dat signalen eerder worden herkend, interventies effectief kunnen worden ingezet en opvoeders beter kunnen worden ondersteund. Het streven van dit project is om een gunstig opvoedingsklimaat te bieden aan jonge kinderen ondanks de aanwezigheid van vele risicofactoren.

In de regio **Haaglanden** wordt via het project 'Samen voor een Kansrijke Start' de bewezen methodiek CenteringPregnancy, een intensievere zwangerschapsbegeleiding voor jonge ouders, implementeren in de regio Haaglanden en aan te laten sluiten op CenteringParenting waardoor eventuele risico's en gezinsproblematiek eerder en beter in beeld worden gebracht om escalatie te voorkomen.

5.5 Complexe scheidingen

Het programma Scheiden zonder Schade (SzS) van de ministeries van JenV en VWS in partnerschap met de VNG heeft als doel om schade bij kinderen als gevolg van de scheiding van hun ouders te voorkomen. Er vindt inhoudelijke afstemming plaats tussen de programma's SzS en GHNT, gezien de overlap in de doelgroep kwetsbare gezinnen en de impact van scheidingsproblematiek in de jeugdbeschermingsketen. Over de voortgang van het programma SzS wordt separaat gerapporteerd.

Twee regio's worden vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 ondersteund bij projecten die een bijdrage leveren aan de aanpak van complexe scheidingen.

³⁰ <https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/product/af1764-strategische-verkenning-buitenshuisproject>

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: aanpak complexe scheidingen

De regio **West-Brabant** zet in op een kwaliteitsverbetering van de preventie en aanpak van complexe scheidingen met behulp van (1) het opstellen van een overzicht van betrokken partijen en wat hun bijdrage is in de regio West-Brabant in de verschillende fases van preventie tot aan aanpak complexe scheiding, (2) het opstellen van bijscholingsplan voor betrokken professionals inclusief lokale (wijk)teams in relatie tot preventie en aanpak van complexe scheidingen, (3) de inzet van ervaringsdeskundigen bij het voorkomen en de aanpak van complexe scheidingen en (4) het inrichten van een monitor.

In de regio **Gelderland-Zuid** worden met behulp van het Landelijk Contactpunt Ouderbijeenkomsten (LCO) ouderbijeenkomsten georganiseerd. De ouderbijeenkomsten helpen ouders op een laagdrempelige manier zich bewust te worden van de gevolgen van hun scheiding op hun kind(eren). Het doel is dat ouders met elkaar in contact blijven door de bijeenkomsten en om hen meer op één lijn te krijgen, wat positieve effecten heeft op het verdere scheidingsproces. Ouderbijeenkomsten worden gezien als een waardevolle aanvulling op het huidige hulpaanbod bij scheiden, omdat het belang van het kind centraal staat. Het project is gericht op het duurzaam toevoegen van ouderbijeenkomsten aan het bestaande hulpaanbod in de regio.

5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling

Uit overleg met regionaal projectleiders GHNT en ambtenaren van centrumgemeenten bleek dat er behoefte was aan een kader voor gemeenten waarin duidelijk naar voren komt wat gemeenten zouden moeten doen om de aanpak ouderenmishandeling goed te organiseren. Ouderenmishandeling heeft verschillende verschijningsvormen, zowel financieel misbruik, ontspoorde mantelzorg, verwaarlozing als lichamelijke en/of psychische mishandeling. Het kader moet een handvat zijn voor gemeenten om handelingsperspectieven te bieden aan betrokkenen zelf, hun netwerk en professionals. Het kader voor gemeenten over ouderenmishandeling is in de laatste fase van ontwikkeling. Hierin worden concrete handelingen opgenomen die gemeenten kunnen nemen, zoals het ondersteunen van lokale allianties voor het tegengaan van financieel misbruik en ouderenmishandeling onder de aandacht brengen bij wijkteams. Vervolgens zal samen met gemeenten en de VNG worden onderzocht hoe dit kader het beste onder de aandacht gebracht kan worden, zodat de lokale aanpak van ouderenmishandeling kan worden versterkt.

Bespreekbaar maken van ouderenmishandeling

Op maandag 15 juni 2020, de Internationale dag tegen ouderenmishandeling, is aandacht gevraagd voor het geweld tegen ouderen. Vanuit de campagne ‘ikdoeietstegenhuiselijkgeweld’ en het programma GHNT zijn de volgende hulpmiddelen beschikbaar gesteld, die ingezet konden worden om (regionaal) extra aandacht en bewustzijn voor de strijd tegen ouderenmishandeling te genereren:

- Op 8 juni 2020 is een redactioneel artikel gestuurd naar alle redacties van huis-aan-huis bladen in Nederland, met daarin een verhaal uit de praktijk en vijf dingen die omstanders kunnen doen bij vermoedens van ouderenmishandeling.
- Een blog over ouderenmishandeling waarin de aanpak in Flevoland nader wordt belicht.³¹
- Een ervaringsverhaal dat gebruikt kon worden in magazines of nieuwsbrieven.
- Suggesties voor berichten op sociale media.
- Een podcast met een aandachtsfunctionaris ouderenmishandeling.³²

³¹ <https://vng.nl/artikelen/regionale-route-2021-programma-ghnt#reisblogs>

³² <https://anchor.fm/geweld-nergens-thuis/episodes/Kwetsbaarheid-aan-het-begin-en-het-einde-van-het-leven-ekav50>

Projecten uit de projectenpool 2020-2021

In 2019 hebben twee regio's een bijdrage vanuit de projectenpool GHNT gekregen gericht de aanpak van ouderenmishandeling. Drie regio's worden vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021 ondersteund bij een project dat een bijdrage levert aan de aanpak van ouderenmishandeling.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: ouderenmishandeling

In de regio **Twente** wordt in het project 'Expertisegroep en kennisbank – Ouderenmishandeling en ontspoorde zorg' gewerkt aan de doorontwikkeling van de werkgroep Ouderenmishandeling en Ontspoorde Zorg (OMOZ) tot een eenduidige ingang voor kennis over en expertise van de aanpak van ouderenmishandeling. Dit moet leiden tot (1) duidelijkheid over en aandacht voor het onderwerp, (2) makkelijk(er) toegankelijke kennis, (3) heldere opschaling, (4) aandacht voor de bredere scope van dit onderwerp (waaronder financiële uitbuiting/verwaarlozing/ontspoorde zorg), (5) kennisvergroting bij Veilig Thuis en (6) borging van deze aanpak bij een relevante regionaal opererende partner met expertise.

In de regio **West-Veluwe Vallei** wordt het begeleiden en opzetten van drie lokale allianties 'Veilig ouder worden' ondersteund. Ook wordt een digitale toolkit ontwikkeld voor professionals die in hun werk met ouderen in contact komen. Voor ouderen wordt een informatieve flyer ontwikkeld.

De regio **Kennemerland** wordt ondersteund bij het inrichten van een tweewekelijks casuïstiek-overleg, waarin vermoedens van financiële uitbuiting en ouderenmishandeling worden besproken en gerichte interventies worden bepaald. De deelnemers aan het overleg geven daarnaast voorlichting aan ouderen, professionals en vrijwilligers die met ouderen werken. De ondernomen activiteiten worden duurzaam geborgd in de primaire processen van de betrokken partijen.

6 Regionale aanpak

De VNG en de ministeries van VWS en JenV hebben afgesproken dat gemeenten lokaal en regionaal een sluitende aanpak inrichten om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen of duurzaam te stoppen. Dit houdt in dat regio's (1) de inhoudelijke ambities uit het programmaplan GHNT naar een regionale aanpak vertalen en (2) integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling inrichten zodat de benodigde randvoorwaarden worden gecreëerd.

6.1 Regiovisie / regionaal plan van aanpak

Gemeenten stellen in samenwerking met de door hen hierbij betrokken partijen een regiovisie / regionaal plan van aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling op. Hierin worden onder andere de inhoudelijke ambities uit de drie actielijnen van het programma GHNT gerealiseerd en worden de regionale ambities voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling voor de komende vier jaar vastgesteld.

22 van de 28 regio's geven aan te beschikken over een (nieuwe) actuele regiovisie. In zes van de 28 regio's is een nieuwe regiovisie in voorbereiding. Vaak bevindt deze zich in de afrondende fase. Wat hierbij opvalt is dat hiermee nu – en na afloop van het programma GHNT – in alle regio's aan of met een regiovisie wordt gewerkt die is geworteld in de uitgangspunten van het programma GHNT. In vijftien van de 28 regio's is de regiovisie verder geconcretiseerd in een regionaal, en steeds vaker ook een lokaal uitvoeringsplan. In dertien van de 28 regio's is een dergelijk uitvoeringsplan nog in voorbereiding.

Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat ruim de helft van de regio's zorgen heeft over randvoorwaarden die nodig zijn om uitvoering te kunnen geven aan de regiovisies. Zij wijzen hierbij op de tekorten in het sociaal domein en de nog onvoorziene financiële gevolgen van COVID-19.

6.2 Integrale sturing

Integrale sturing is van belang omdat de gezinnen/huishoudens waarin sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling vaak problemen ervaren op meerdere leefgebieden. Daarom is het noodzakelijk dat de inzet van partners uit zowel hulpverlening, zorg, onderwijs, politie en justitie op elkaar is afgestemd. Integraal werken door professionals vraagt kortom ook om integrale sturing. Integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling houdt in dat alle thema's die te maken hebben met een effectieve aanpak in samenhang worden besproken. Ook gaat het om het gezamenlijk creëren van randvoorwaarden waarin de professionele samenwerking tot stand kan komen, het stellen van prioriteiten en het adresseren van knelpunten en dilemma's in de samenwerking.

Uit de eerste regionale inventarisatie in het najaar van 2018 kwam naar voren dat in het merendeel van de regio's meerdere regionale bestuurlijke netwerken werden benut voor besluitvorming over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, maar dat in slechts een beperkt aantal regio's (vijf) sprake leek te zijn van integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Sindsdien is in veel regio's de beweging naar meer integrale sturing ingezet.³³ In de huidige ronde rondetafelgesprekken wordt dit beeld bevestigd. Vijftien van de 28 regio's geven aan dat er sprake is van een vorm van integrale sturing (dit is een lichte toename ten opzichte van de inventarisatie in 2019).

³³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/12/18/geweld-hoort-nergens-thuis>

Wat opvalt is dat het duurzaam vormgeven van integrale sturing niet vanzelfsprekend is:

- in vier regio's was in 2019 integrale ambtelijke afstemming ten behoeve van bestuurlijke sturing ingericht. In één regio heeft dit inmiddels geleid tot het inrichten van integrale bestuurlijke sturing, in drie van de vier regio's is dit nog in voorbereiding;
- in twee regio's is in 2019 de inrichting van integrale bestuurlijke sturing verkend, maar heeft dit om verschillende redenen niet geleid tot het inrichten ervan.

Uit de rondetafelgesprekken komt verder naar voren dat in tien van de 28 regio's integrale sturing in voorbereiding is. In drie van de 28 regio's is er op dit moment geen sprake van integrale sturing en lopen er ook geen concrete voorbereidingen. In die regio's waar sprake is van integrale sturing (of deze in voorbereiding is) zijn de gemeentelijke en justitiële partners sterk vertegenwoordigd. Dit geldt in mindere mate voor zorgpartners en onderwijsinstellingen.

Om de regio's te ondersteunen bij het duurzaam inrichten van integrale sturing is in nauwe samenwerking met de regionaal projectleiders van de regio's Gooi en Vechtstreek, Zuidoost-Brabant, Rotterdam-Rijnmond en Twente een handreiking opgesteld, inclusief tips voor projectleiders en beleidsadviseurs die hen kunnen helpen om integrale sturing te agenderen, te formaliseren en te organiseren.³⁴

Regio's zoeken naar mogelijkheden om bestaande structuren zoveel mogelijk te benutten en waar nodig uit te breiden, zodat de integrale sturing duurzaam belegd kan worden en ook na afloop van het programma in stand kan blijven. In verschillende regio's wordt de inrichting van integrale sturing op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onderdeel gemaakt van de behoefte om de sturing op het bredere domein van zorg en veiligheid te versterken. Ook op dossiers als de aanpak van personen met verward gedrag en de WvGGZ is behoefte aan integrale sturing. Via de regionale route naar 2021 faciliteert het programmateam GHNT het uitwisselen van kennis en ervaringen.

Praktijkvoorbeelden inrichting integrale sturing

Commissie Zorg en Veiligheid Noord-Holland Noord: Dit is een bestuurlijke tafel ingericht om gezamenlijk domein- én gemeentegrens-overschrijdende problematiek aan te pakken. In de commissie werken burgemeesters, wethouders en vertegenwoordigers van de politie, justitie en GGD aan lokale vraagstukken die regionale afstemming behoeven. De commissie heeft een eerste inhoudelijke werkagenda opgesteld, waar de (systeemgerichte) aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onderdeel van is.

Allen voor één: In de regio Zaanstreek-Waterland vormen de acht gemeenten en ketenpartners het regionale samenwerkingsverband Zorg & Veiligheid. In dit samenwerkingsverband – genaamd Allen voor één – wordt problematiek op het snijvlak van Zorg en Veiligheid gezamenlijk opgepakt, zoals de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De partijen stellen regionale kaders op en maken afspraken over de regionale samenwerking. Deze zijn kaderstellend en ondersteunend aan de lokale aanpak.

Sturingsinformatie

In de rondetafelgesprekken is aan de regio's gevraagd op basis van welke informatie zij sturen op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Alle regio's geven aan de cijfers van VT te gebruiken. Achttien van de 28 regio's geven aan daarnaast gebruik te maken van cijfers en/of informatie van andere organisaties. Het verschilt per regio om hoeveel aanvullende informatie het gaat. De bronnen hiervoor lopen uiteen van de vrouwenopvang tot de impactmonitor, en van informatie over tijdelijke huisverboden tot informatie over de inzet van intensief casemanagement.

³⁴ <https://vng.nl/artikelen/tools-programma-ghnt#integraal>

Ruim de helft van de regio's wil meer zicht krijgen op de effecten van de aanpak, en heeft daarom behoefte aan betere sturingsinformatie. Hiervoor kijken zij enerzijds naar de doorontwikkeling van de landelijke impactmonitor. Anderzijds zijn negen regio's aan de slag gegaan met het ontwikkelen van een eigen regionaal en/of lokaal monitoringsinstrument. In twee regio's wordt hier al mee gewerkt.

Projecten uit de projectenpool 2020-2021: sturingsinformatie

Uit de cijfers van de politie blijkt dat het aantal incidenten en misdrijven van huiselijk geweld nog steeds toeneemt in de regio **Zaanstreek-Waterland**. De regio wil dit structurele geweld stoppen en duurzaam oplossen door middel van een datagestuurde actieplan op basis van data van de gemeente. Afhankelijk van het beeld wat ontstaat uit de startfoto wordt er gerichte voorlichting over het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling gegeven, gerichte training aan professionals, samenwerkingsafspraken verbeterd en een kennisplatform ontwikkelt waar de borging van de opgedane specifieke kennis kan plaatsvinden.

In het project 'Huiselijk geweld – het verhaal achter de cijfers van Veilig Thuis' wordt onderzocht hoe de veiligheidsschaal in de praktijk gebruikt wordt en in hoeverre de multidisciplinair vastgestelde veiligheidscijfers betrouwbaar zijn. Hiermee kan beter worden bepaald hoe de veiligheid in relatie tot huiselijk geweld en kindermishandeling het beste kan worden gemeten en gemonitord. De regio **Amsterdam-Amstelland** wil de veiligheidsschaal doorontwikkelen, zodat het een valide en betrouwbaar monitorinstrument is.

In het project 'Preventieve aanpak door het koppelen van informatie' van de regio **Drenthe** wordt de bij de gemeente Emmen bekende informatie gekoppeld aan recente onderzoeksresultaten van het Verwey-Jonker Instituut. Hiermee wordt getracht om een werkwijze te ontwikkelen die zich minder richt op reactief handelen naar aanleiding van signalen, maar meer op pro-actief handelen op basis van risicofactoren. De uitkomsten van het project kunnen door de overige Drentse gemeenten worden gebruikt bij de implementatie van de ontwikkelde werkwijze. In dezelfde regio wordt het project 'Inzicht in meldingen als bouwstenen voor een duurzame aanpak van HG en KM' uitgevoerd. Dit heeft als doel om inzicht te krijgen in de oorzaken en redenen van meldingen, zodat er een prototype van een preventieve lokale aanpak ontwikkeld kan worden dat moet leiden naar een verlaging van het aantal meldingen en de recidive. Het project is een samenwerking tussen het lectoraat Integrale Aanpak Kindermishandeling van de Hanzehogeschool Groningen, Veilig Thuis Drenthe en lokale wijkteams.

Bijlage 1 Regio-indeling GHNT

	Regio	Centrumgemeente(n)
1	Alkmaar – West-Friesland	Alkmaar
2	Amsterdam-Amstelland	Amsterdam
3	Arnhem-Achterhoek	Arnhem
4	Drenthe	Emmen
5	Flevoland	Almere
6	Friesland	Leeuwarden
7	Gelderland-Zuid	Nijmegen
8	Gooi en Vechtstreek	Hilversum
9	Groningen	Groningen
10	Haaglanden	Den Haag, Delft
11	Hart van Brabant	Tilburg
12	Hollands-Midden	Gouda, Leiden
13	IJsselland	Zwolle
14	Kennemerland	Haarlem
15	Kop van Noord-Holland	Den Helder
16	Noord- en Midden-Limburg	Venlo
17	Noordoost-Brabant	's-Hertogenbosch
18	Noord- en Oost-Gelderland	Apeldoorn
19	Rotterdam-Rijnmond	Rotterdam, Nissewaard, Vlaardingen
20	Twente	Enschede
21	Utrecht	Utrecht, Amersfoort
22	West-Brabant	Breda
23	West-Veluwe Vallei	Ede
24	Zaanstreek-Waterland	Zaanstad
25	Zeeland	Vlissingen
26	Zuid-Holland Zuid	Dordrecht
27a	Zuid-Limburg Westelijke Mijnstreek, Maastricht Heuvelland	Maastricht
27b	Zuid-Limburg Parkstad	Heerlen
28	Zuidoost-Brabant	Helmond, Eindhoven

Bijlage 2 Overzicht projecten projectenpool GHNT 2019 en experimenten vrouwenopvang

Lokale teams versterken	MDA++	Ouderenmishandeling	Plegeraanpak
 <p>Friesland Groningen Hollands-Midden IJsselland Rotterdam-Rijnmond Zuid-Holland Zuid</p>	 <p>Arnhem-Achterhoek Noordoost-Brabant West-Brabant Drenthe Gelderland-Zuid IJsselland Kop van Noord-Holland Utrecht Zuid-Limburg Zuidoost Brabant</p>	 <p>Flevoland IJsselland Zuid-Holland Zuid</p>	 <p>Alkmaar – West Friesland* Arnhem-Achterhoek* West-Brabant Flevoland Kop van Noord-Holland* Noord- en Oost Gelderland* Utrecht (deel)* West-Veluwe Vallei* Zuid-Limburg</p>
Sociale steun aan kinderen	Traumascreeening	Schadelijke Traditionele Praktijken	Bespreekbaar maken
 <p>Drenthe Gooi en Vechtstreek Noord- en Oost Gelderland</p>	 <p>Alkmaar – West Friesland* Amsterdam-Amstelland* Flevoland* Gooi en Vechtstreek Kennemerland* Kop van Noord-Holland* Zaanstreek-Waterland*</p>	 <p>West-Veluwe Vallei</p>	 <p>Zaanstreek-Waterland Zuid-Limburg</p>
Visie gefaseerde ketenzorg	Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	Overig	Experimenten vrouwenopvang
 <p>Alkmaar – West Friesland* Amsterdam-Amstelland Hart van Brabant Kop van Noord-Holland* Twente Zeeland</p>	 <p>Zuidoost Brabant</p>	 <p>Alkmaar – West Friesland Friesland Groningen Haaglanden (2x) Hollands-Midden Kennemerland (3x) Kop van Noord-Holland Noord- en Midden-Limburg Twente (deel) Zaanstreek-Waterland</p>	 <p>Apeldoorn, Arnhem, Ede en Nijmegen Hollands-Midden IJsselland Zeeland Zuidoost Brabant Alkmaar – West Friesland, Kennemerland, Kop van Noord-Holland, Zaanstreek-Waterland Flevoland</p>

* In samenwerking met andere regio('s)

Bijlage 3 Projectenpool ‘Van-Denken-naar-Doen’ 2020-2021: indeling op thema

Lokale teams versterken	Trauma-aanpak	Bespreikbaar maken/ melden	Visie gefaseerde ketenzorg
 <p>Flevoland Zaanstreek-Waterland West-Brabant Rotterdam-Rijnmond Hart van Brabant Noord- en Oost-Gelderland Arnhem-Achterhoek Hollands-Midden IJsselland Haaglanden Utrecht</p>	 <p>Alkmaar-West-Friesland Amsterdam-Amstelland Kennemerland Kop van Noord-Holland Zaanstreek-Waterland West-Brabant Friesland Zuid-Limburg Arnhem-Achterhoek Groningen Hart van Brabant IJsselland Gooi en Vechtstreek Hollands-Midden Rotterdam-Rijnmond Utrecht Zeeland Zuid-Holland Zuid</p>	 <p>Flevoland Zaanstreek-Waterland West-Veluwe Vallei Zuid-Limburg Kop van Noord-Holland Alkmaar-West-Friesland Twente Gelderland-Zuid Drenthe</p>	 <p>Friesland Noord- en Midden-Limburg IJsselland Zuid-Limburg Kop van Noord-Holland Alkmaar-West-Friesland Twente Noord- en Oost-Brabant Drenthe Kennemerland</p>
Ervaringsdeskundigheid	MDA++	Sociale steun aan kinderen	Plegeraanpak
 <p>Gooi en Vechtstreek West-Brabant Brabant Zuidoost Kop van Noord-Holland Alkmaar-West-Friesland Hart van Brabant</p>	 <p>Zaanstreek-Waterland Arnhem-Achterhoek West-Veluwe Vallei Zeeland Zuid-Holland Zuid</p>	 <p>Groningen</p>	 <p>Rotterdam-Rijnmond Brabant Zuidoost Amsterdam-Amstelland</p>
Verbinden zorg en veiligheid	Ouderenmishandeling	Seksueel geweld	Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
 <p>Noord- en Midden-Limburg Zuid-Limburg</p>	 <p>Twente West-Veluwe Vallei Kennemerland</p>	 <p>West-Brabant Friesland Brabant Zuidoost</p>	 <p>Twente Haaglanden</p>
Complexe scheidingen	Sturingsinformatie	Overig	
 <p>West-Brabant Gelderland-Zuid</p>	 <p>Amsterdam-Amstelland Haaglanden Drenthe</p>	 <p>Noord- en Oost-Gelderland Zuid-Limburg Amsterdam-Amstelland Zaanstreek-Waterland</p>	

Meer info

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis'

Bezoekadres: Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag

Postadres: Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

www.vng.nl/geweldnergensthuis

info@geweldnergensthuis.nl

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

December 2020